

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Haavisto Petra

Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu taloushallinnon asiantuntijapalveluissa

Sopimussuunnittelun ja riskienhallinnan näkökulma

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Talousoikeuden pro gradu -tutkielma
Kauppatieteiden maisteriohjelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Haavisto Petra		
Tutkielman nimi:	Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu taloushallinnon asiantuntijapalveluissa Sopimussuunnittelun ja riskienhallinnan näkökulma		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	Mika Kärkkäinen		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	73

TIIVISTELMÄ:

Liiketoiminnassa sopimukset ovat keskeinen osa oikeudellista toimintaa. Ne määrittävät osapuolten oikeudet ja velvollisuudet sekä luovat perustan osapuolten välisille suhteille. Sopimusriskien hallinta on erityisen tärkeää asiantuntijapalveluissa, joissa virheistä voi aiheutua merkittäviä taloudellisia vahinkoja.

Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu syntyy, kun osapuoli rikkoo sopimusta ja aiheuttaa toiselle vahinkoa. Suomessa vahingonkorvausvastuu jaetaan sopimussuhteessa aiheutuneeseen vahinkoon ja sopimuksen ulkopuoliseen vastuuseen. Sopimusvastuussa korvaus perustuu sopimuksen rikkomiseen, ja vahinkojen on oltava syy-yhteydessä rikkomukseen.

Taloushallinnon asiantuntijapalveluissa korostuu asiantuntijavastuu, jossa keskeisiä ovat mm. huolellisuusvelvollisuus, lojaliteettivelvollisuus ja tiedonantovelvollisuus. Asiantuntijan on toimittava erityisellä huolellisuudella. Vastuusta vapautuakseen asiantuntijan on osoitettava toimineensa huolellisesti ja täyttäneensä kaikki velvollisuutensa.

Lojaliteettiperiaate on olennainen osa sopimusoikeutta. Se velvoittaa sopimusosapuolet huomioimaan toistensa edut ja oikeudet kohtuullisella tavalla. Lojaliteettiperiaatteen rikkominen voi johtaa esimerkiksi vahingonkorvauksiin, sopimuksen irtisanomiseen tai ehtojen mukauttamiseen.

Sopimussuunnittelu ja vastuunrajoitusehdot ovat tärkeitä välineitä riskienhallinnassa. Myös vastuuvakuutus on keskeinen keino riskienhallinnassa, sillä se kattaa mahdollisista virheistä aiheutuvia vahinkoja. Sopimusten selkeys ja yksityiskohtaisuus ovat erityisen tärkeitä asiantuntijapalveluissa, koska epäselvät ehdot voivat johtaa riitatilanteisiin, joissa tulkinta voi kääntyä sopimuksen laatijaa vastaan.

Laadukas sopimusten hallinta ja asiantuntijan ammattitaito ovat olennaisia taloushallinnon palveluissa. Ne eivät ainoastaan vähennä riskejä ja mahdollisia taloudellisia seuraamuksia, vaan myös vahvistavat osapuolten välistä luottamusta ja pitkäjänteistä yhteistyötä.

AVAINSANAT: sopimus, vahingonkorvausvastuu, lojaliteettiperiaate, riskienhallinta

Sisällys

1	Johdanto	5
1.2	Tutkimuksen tavoite ja menetelmä	6
1.3	Tutkimusmetodi ja tutkielman rakenne	7
2	Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu	9
2.1	Yleistä	9
2.2	Asiantuntijavastuu	13
2.2.1	Yleistä	13
2.2.2	Asiantuntijan velvollisuudet	14
2.2.3	Asiantuntijan korvausvastuu ja muut seuraamukset	15
3	Lojaliteettiperiaate asiantuntijan roolissa	18
3.1	Lojaliteettiperiaate sopimusoikeudessa	18
3.2	Lojaliteettiperiaatteen suhde muihin oikeusperiaatteisiin	19
3.3	Lojaliteettivelvollisuuden rikkominen	21
4	Asiantuntijapalveluiden sopimussuunnittelu	27
4.1	Sopimuksena asiantuntijapalvelusopimus	27
4.2	Sopimuksen muodostuminen	29
4.3	Sopimuksen sisältö	32
4.4	Sopimuksen lakkaaminen	36
5	Vahingonkorvausvastuun rajoittaminen	39
5.1	Vastuunrajoittaminen	39
5.2	Vastuunrajoitusehdot sopimuksen osana	41
5.2.1	Varsinaiset vastuunrajoituslausekkeet	41
5.2.2	Vastuunrajoitusten välilliset ehdot	45
5.3	Vastuuvakuutus	46
5.4	Toimeksiantajan velvollisuudet vastuun rajoittajana	48
6	Asiantuntijan velvollisuudet	51
6.1	Yleistä velvollisuuksista	51
6.2	Tiedonantovelvollisuus	52

6.3	Neuvontavelvollisuus	54
6.4	Huolellisuusvelvollisuus	56
6.4	Selvitysvelvollisuus	59
6.5	Salassapitovelvollisuus	61
7	Johtopäätökset	66
	Lähteet	69
	Kirjallisuus	69
	Virallislähteet	72
	Oikeustapaukset	73

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaiheen kuvaus

Liiketoiminta perustuu aina sopimukseen, jotka voivat vaihdella tekotapansa, muotonsa ja laajuutensa mukaan. Sopimus määritellään kahden tai useamman osapuolen väliseksi oikeustoimeksi, joka luo oikeudellisen suhteen ja antaa viranomaisille mahdollisuuden puuttua tilanteisiin, joissa sopimusta rikotaan. Sopimukset ovat erityisen merkittävässä roolissa taloushallinnon asiantuntijan työssä, sillä ne määrittävät osapuolten oikeudet, velvollisuudet ja vastuut liiketoiminnallisessa yhteistyössä.

Hyvin laaditut sopimukset takaavat oikeudellisen selkeyden ja luovat kestävä pohjan osapuolten väliselle yhteistyölle. Sopimus voi olla joko kirjallinen asiakirja tai suullinen sopimus, jossa kaksi tai useampi osapuoli sitoutuu noudattamaan sovittuja ehtoja. Näiden ehtojen kohteena voivat olla esimerkiksi palveluiden tarjoaminen, tuotteiden toimittaminen, työsuhteet tai muut liiketoimintaan liittyvät järjestelyt. Sopimuksilla varmistetaan, että kaikilla osapuolilla on yhteinen ymmärrys odotuksista, ja ne luovat oikeudellisen perustan mahdollisten riitojen ratkaisemiseksi.

Taloushallinnon asiantuntijalle sopimukset ovat välttämättömiä, sillä ne muodostavat työn perustan, suojaavat osapuolten oikeuksia ja auttavat hallitsemaan vastuukysymyksiä. Laadukkaasti valmistellut sopimukset vahvistavat asiakassuhteita, vähentävät liiketoiminnallisia riskejä ja tarjoavat oikeudellisen turvan niin asiantuntijalle kuin asiakkaalle. Onkin ensiarvoisen tärkeää, että taloushallinnon asiantuntija ymmärtää sopimusten sisällön ja osaa noudattaa niitä huolellisesti. Näin hän varmistaa ammattimaisen työskentelyn ja täyttää velvollisuutensa korkeatasoisesti.

Vahingonkorvausoikeus säätelee vahingon aiheuttamiseen liittyviä oikeudellisia vastuita. Suomessa vahingonkorvausoikeus jakautuu kahteen pääkategoriaan sen mukaan, perustuuko korvausvastuu sopimussuhteeseen vai sen ulkopuolisiin tilanteisiin. Näitä kutsutaan sopimusperusteiseksi ja deliktiperusteiseksi

vahingonkorvausvastuiksi. Erottelu korostaa sitä, miten vastuu määräytyy tilanteesta ja osapuolten välisestä suhteesta riippuen. Sopimusperusteisessa vastuussa korvausvelvollisuus syntyy sopimuskumppanin vahingoittamisesta, kun taas deliktiperusteinen vastuu liittyy sopimuksen ulkopuolella aiheutettuihin vahinkoihin.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sopimusperusteisen vahingonkorvausvastuun erityispiirteitä ja siihen liittyviä oikeusperiaatteita, erityisesti taloushallinnon asiantuntijapalveluiden kontekstissa. Asiantuntijapalvelut, kuten tilintarkastus ja konsultointi, tarjoavat kiinnostavan tarkastelukulman, sillä niissä pienetkin virheet voivat johtaa huomattaviin taloudellisiin seurauksiin. Lisäksi tutkimuksessa huomioidaan lojaliteettiperiaatteen rooli sopimusvastuun osana ja sen merkitys sopimussuhteiden oikeudenmukaisuuden varmistamisessa. Tutkimuksessa pyritään myös tuomaan esille selkeästi vahinkoja, mistä voi syntyä korvausvastuu, mitä on huolellinen asiantuntijapalvelu ja miten omaa toimintaa voidaan ohjata niin, että vahingoilta vältytään. Tähän kaikkeen liittyy vahvasti huolellinen sopimussuunnittelu sekä vahingonkorvausvastuun rajoittaminen eli riskienhallinta. Tutkimuksessa myös tarkastellaan lainsäädännön ja oikeuskäytännön roolia vastuuperusteiden ja lojaliteettiperiaatteen määrittelyssä, sekä miten epäselvät sopimusehdot ja lojaliteettiperiaatteen rikkomukset vaikuttavat sopimusosapuolten välisiin vastuisiin.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja menetelmä

Tavoitteena tutkimuksessa on analysoida sopimusperusteisen vahingonkorvausvastuun syntymekanismeja ja siihen liittyviä käytännön ratkaisuja sekä tuoda esiin, miten asiantuntijavastuuta ja vahingonkorvausvastuuta voidaan hallita sopimuksen suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Tutkimus tuo esiin myös taloushallintopalveluihin liittyviä riskienhallinnan keinoja ja korvausvastuuseen vaikuttavia tekijöitä, mikä on merkittävää sekä alan ammattilaisille että heidän asiakkailleen.

Tutkimus toteutetaan laadullisena kirjallisuuskatsauksena, jossa analysoidaan sopimusoikeuden periaatteita ja vahingonkorvausvastuuta koskevaa kirjallisuutta, oikeuskäytäntöjä ja lainsäädäntöä. Tutkimus hyödyntää sekä oikeuskirjallisuutta että kotimaisia ja kansainvälisiä tieteellisiä artikkeleita, joissa käsitellään sopimusperusteista vahingonkorvausvastuuta ja asiantuntijan vastuun muodostumista eri tilanteissa. Tutkimuskysymykset ovat:

”Mitä sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu tarkoittaa, ja miten se eroaa deliktiperusteisesta vastuusta?”

”Mitkä ovat asiantuntijapalveluiden erityispiirteet ja niihin liittyvät vastuukysymykset?”

”Miten lojaliteettiperiaate ilmenee asiantuntijapalveluiden sopimuksissa, ja miten sitä sovelletaan käytännössä?”

”Millaisia käytännön keinoja sopimussuunnittelussa ja riskienhallinnassa voidaan hyödyntää vahingonkorvausvastuun minimoimiseksi taloushallintoalan palveluissa?”

1.3 Tutkimusmetodi ja tutkielman rakenne

Aineisto koostuu sopimusoikeutta käsittelevistä teoksista, tieteellisistä artikkeleista ja oikeustapauksista. Aineistossa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että lähteet ovat ajantasaisia, luotettavia ja sopimusoikeuden alalla tunnettuja. Oikeustapaukset tarjoavat konkreettisia esimerkkejä siitä, miten sopimusperusteista vahingonkorvausvastuuta ja asiantuntijavastuuta on käsitelty oikeudessa, ja miten periaatteita, kuten lojaliteettiperiaatetta, on tulkittu. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys tulee pohjautumaan pitkälti jo valmiiksi saatavilla olevaan aiheeseen liittyviin kirjallisiin teoksiin ja artikkeleihin. Tärkeitä teoreettisia käsitteitä ovat muun muassa vahingonkorvausvastuu, lojaliteettiperiaate ja tiedonantovelvollisuus.

Tutkielma rakentuu seitsemästä kappaleesta. Johdannossa eritellään tutkimuksen aihe, tavoitteet, tarkoitus, menetelmä ja rakenne. Teoria on eritelty viiteen pääkappaleeseen, jotka ovat sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu, lojaliteettiperiaate asiantuntijan roolissa, asiantuntijapalveluiden sopimussuunnittelu, vahingonkorvausvastuun rajoittaminen sekä asiantuntijan velvollisuudet. Tutkielman lopussa esitetään johtopäätökset.

2 Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu

2.1 Yleistä

Suomessa on kahdenlaisesta vahingonkorvausvastuuta; sopimusperusteinen ja deliktiperusteinen vahingonkorvausvastuu. Vahingonkorvausoikeus jaetaan Suomessa kahteen osaan sen perusteella, onko vahinko aiheutunut sopimussuhteessa vai sopimuksen ulkopuolella. Deliktivastuu kuuluu tilanteisiin, joissa osapuolten velvoitteet perustuvat lakiin. Kun osapuolten välillä ei ole sopimusmuotoista toimintaa, sovelletaan deliktivastuuta.

Sopimusperusteisella vastuulla eli sopimusvastuulla tarkoitetaan sopimuskumppanille aiheutettujen vahinkojen korvaamista. Korvausvastuu ei perustu vahingonkorvauslakiin, vaan sopimukseen, erityislainsäädäntöön ja sopimusoikeuden yleisiin periaatteisiin. Ellei osapuolten välillä ole sopimusta, silloin ei myöskään sopimusperusteinen vahingonkorvaus voi tulla kyseeseen. Vahingonkorvausta arvioitaessa pääsääntönä pidetään sopimusten sitovuuden periaatetta. Sopimusvastuussa vastuu kohdistuu sopimuskumppaniin, ja lähtökohtana on, että ”sopimukset on pidettävä.” Tämä velvoittaa osapuolet sitoutumaan toisiinsa. Sopimusvastuu on laaja ja se tuo mukanaan lisävelvoitteita. Sopimukseen voidaan kuitenkin ottaa myös rajoittavia ehtoja, joilla saadaan pienennettyä vastuuta (Routamo, Ståhlberg & Karhu, 2006, s. 60–63).

Molemmilla sopijapuolilla on oikeus purkaa sopimus, mikäli sen toteuttaminen estyy tai viivästyy merkittävästi ylivoimaisen esteen vuoksi. Ylivoimaisena esteenä pidetään sopijapuolista riippumatonta, sopimuksen solmimisen jälkeen sattunutta poikkeuksellista ja asiaan olennaisesti vaikuttavaa tapahtumaa, jota ei ole voitu ennakoida sopimusta tehtäessä ja jonka vaikutuksia ei voida poistaa ilman kohtuuttomia lisäkustannuksia tai ajanhukkaa. Tällaisia tapahtumia voivat olla sota, sisäiset levottomuudet, ympäristökatastrofi, viranomaisen suorittama pakko-otto tai takavarikko, yleisen liikenteen tai energiajakelun keskeytys, työtaistelu tai muu vaikutuksiltaan vastaava syy. Näitä kutsutaan nimellä *force majeure*. Sopijapuolen, joka haluaa vedota

ylivoimaiseen esteeseen, on ilmoitettava asiasta viipymättä vastapuolelle. Sopijapuolet voivat yhdessä sopia esteen vaikutuksista sopimuksen täytäntöönpanoon ja mahdollisista korvauksista (Finlex, 2025).

Ostajalla on oikeus purkaa sopimus, jos myyjä viivästyy olennaisesti sovitusta asiasta ilman ostajan hyväksyntää. Lisäksi ostaja voi purkaa sopimuksen, mikäli asia ei vastaa sovittua eikä puutteita korjata kohtuullisessa ajassa ostajan kirjallisen huomautuksen jälkeen. Mikäli myyjä asetetaan konkurssiin tai on ilmeistä, ettei se taloudellisista tai muista syistä kykene täyttämään sopimusta, ostajalla on oikeus sopimuksen purkamiseen. Myyjällä on puolestaan oikeus purkaa sopimus, jos ostaja rikkoo olennaisesti maksu- tai muita sopimuksen mukaisia velvollisuuksiaan (Finlex, 2025).

Kun sovittu suoritus on virheellinen, sopimusta ei noudateta tai se tehdään myöhässä, aiheutuu siitä vahinkoa sopimussuhteelle, jolloin sopimusosapuolen varallisuusasema muodostuu huonommaksi kuin jos sopimus olisi täytetty. Tämän seurauksena korvauksen saajan tulee päästä siihen varallisuusasemaan, johon hän olisi päässyt sopimuksen täytyessä. Tätä kutsutaan täyden korvauksen periaatteeksi. On kuitenkin huomattava, että täyden korvauksen periaate ei tarkoita rajoittamatonta korvausvastuuta, vaan korvauksen on oltava kohtuullinen ja liittyä suoraan aiheutuneeseen vahinkoon. Sopimusosapuolen henkilöön tai omaisuuteen kohdistuvia vahinkoja ei yleensä korvata sopimusvastuun perusteella (Laki24, 2024).

Sopimusvastuussa tuottamuksella ja ankaralla vastuulla ei ole yhtä suurta merkitystä kuin vahingonkorvauslain mukaisessa vahingonkorvausvastuussa, sillä korvausvastuu perustuu sopimuksessa määriteltyjen velvoitteiden rikkomiseen eikä huolimattomaan toimintaan, kuten sopimuksen ulkopuolisessa vahingonkorvauksessa. Tästä huolimatta sopimusvastuun syntyminen edellyttää, kuten myös sopimuksen ulkopuolisessa korvausvastuussa, että vahingon ja vahinkoa aiheuttaneen toiminnan välillä on syy-yhteys (Laki24, 2024).

Yleiseen vahingonkorvausvastuuseen liittyen on määritelty tietyt oikeudelliset edellytykset, joiden perusteella arvioidaan korvausvastuun syntymistä ja jakautumista. Näiden edellytysten mukaan korvausvastuun syntyminen edellyttää tuottamusta, syy-yhteyttä, ennalta-arvattavuutta sekä vahingon tapahtumista. Mikäli jokin näistä vaatimuksista ei täyty, ei korvausvastuuta voida lähtökohtaisesti asettaa. Tästä syystä on tärkeää soveltaa näitä edellytyksiä jo tapauksen käsittelyn alkuvaiheessa. Nämä edellytykset ovat läheisesti sidoksissa toisiinsa ja niiden täyttyminen on usein keskenään yhteydessä. Esimerkiksi syy-yhteyden tarkastelu voi vaikuttaa merkittävästi arvioitaessa vahingon tapahtumista tai tuottamuksen astetta. On kuitenkin tilanteita, joissa korvausvastuu voi syntyä ilman tuottamusta tai perustua sopimukseen. Korvausvastuuta voidaan tietyissä tilanteissa vähentää tai poistaa kokonaan. Tähän voivat vaikuttaa esimerkiksi vahingonkärsijän oma myötävaikutus tai muut yksittäiset tekijät, kuten luonnonilmiöt, poikkeukselliset taloussuhdanteet tai lainsäädännön muutokset. Lisäksi vahingonkorvauslain mukaan korvausmäärää voidaan sovittaa, jos sen katsotaan olevan kohtuuttoman suuri suhteessa vahingon aiheuttajan ja vahingonkärsijän taloudelliseen tilanteeseen tai muihin olosuhteisiin. Sovittelu voidaan toteuttaa joko yleisen kohtuusharkinnan perusteella tai huomioimalla vahingonkärsijän myötävaikutus ja muut vahinkoon vaikuttaneet tekijät. Myötävaikutuksen arvioinnissa keskeisiä tekijöitä ovat vahingonkärsijän kokemus ja tiedot sekä se, kuinka hänen olisi ollut mahdollista toimia toisin vahingon estämiseksi (Savela, 2015, s. 305).

Sopimussuhteissa vahingonaiheuttaja ja vahingonkärsijä eivät ole toisiinsa nähden ulkopuolisia. Sopimusvastuussa sopimus luo toimintaympäristön, jossa vahingonkorvausvastuuta tarkastellaan. Suomessa ei ole yleistä sopimusvastuuta koskevaa lainsäädäntöä, samaten yleinen korvausvastuun sovittelusäännös puuttuu. Sopimusvastuussa vahingonkorvaus ei ole ainoa eikä edes ensisijainen oikeusseuraamus, vaan ensisijaiset oikeusseuraamukset ovat suorituksen korjaaminen ja hinnanalennus. Sopimusosapuolet voivat usein sopia myös korvausvastuun rajoittamisesta, mutta rajoitusten on oltava kohtuullisia ja lain mukaisia. Syy sille, miksei sopimusvastuulle ole luotu yleislakia, on luultavastikin siinä, että vahingonkorvausta tarvitaan

sopimussuhteissa yleensä vain hyvittämään sopimusrikkomuksesta syntyneet ylimääräiset kustannukset. (Ståhlberg ja Karhu, 2013, s.42–43).

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1999:19, tilitoimisto C oli laatinut kommandiittiyhtiön perustamissopimuksen ja myös yhtiöosuuden kauppakirjan, joka koski yhtiön perustamista ja osakkeenomistajien välistä omistusoikeuden siirtoa. A oli ilmoittanut, että hänen tarkoituksenaan oli, ettei B joudu vastuuseen yhtiön veloista, vaikka kommandiittiyhtiössä vastuuseen voi joutua myös vastuullinen yhtiömies. Tilitoimisto C laati kauppakirjan, jossa A vapautti B:n kaikesta vastuusta kommandiittiyhtiön velvoitteista. Yhtiö merkittiin kaupparekisteriin ja myöhemmin B joutui vastuuseen kommandiittiyhtiön veloista. Korkein oikeus katsoi, että C:n olisi ammattitaitoisena asiantuntijana tullut huomauttaa B:lle riskistä, että A ja B välinen sopimus ei ollut tehokas yhtiön velkojia kohtaan. Koska asiantuntija ei huomauttanut tästä, vaikka olisi voinut ja pitänyt, hänet velvoitettiin korvaamaan B:lle aiheutunut vahinko, joka syntyi B:n vastuuseen joutumisesta yhtiön veloista. Tässä tapauksessa C ei ollut riittävästi huolellinen eikä ottanut huomioon asiakirjojen ja sopimuksen oikeudellisia vaikutuksia ulospäin, mikä johti siihen, että B joutuikin vastuuseen yhtiön velvoitteista, vaikka asiakirjat ja kauppakirjat antoivat hänelle väärän kuvan vastuuvapaudesta.

KKO 1999:19 on merkittävä tapaus, koska se korostaa asiantuntijapalveluiden vastuuta paitsi suoraan toimeksiannon osapuolia kohtaan myös kolmansia osapuolia, kuten velkojia kohtaan. Asiantuntijoiden, kuten tilitoimistojen, on tärkeää ottaa huomioon kaikkien osapuolten oikeudet ja huolehtia siitä, että asiakirjat eivät aiheuta vahinkoa osapuolille, jotka eivät ole suoraan mukana sopimuksessa.

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2023:41, A omisti kiinteistön, jolla oli rakennuksia, jotka olivat toisen henkilön, B:n, omistuksessa. A oli antanut B:lle oikeuden pitää rakennuksia kiinteistöllään ilman vastiketta. Myöhemmin A halusi irtisanoa tämän oikeuden ja vaati rakennusten poistamista kiinteistöltään. Korkein oikeus totesi, että A:lla

ei ollut oikeutta yksipuolisesti irtisanoa B:n oikeutta pitää rakennuksia kiinteistöllään, koska oikeus oli ollut voimassa pitkään ja ilman vastiketta. A:n olisi tullut ottaa huomioon B:n etu ja mahdollinen haitta ennen oikeuden irtisanomista.

Tässä tapauksessa korostettiin erityisesti sitä, että pitkäaikaiset ja vastikkeettomat oikeudet voivat muodostaa esteen oikeuden irtisanomiselle. Kiinteistön omistajan on otettava huomioon toisen osapuolen etu ja mahdollinen haitta ennen oikeuden irtisanomista

2.2 Asiantuntijavastuu

2.2.1 Yleistä

Asiantuntijapalvelun käsitteellä tarkoitetaan aineettomia palveluja, joissa asiantuntija tarjoaa erityisosaamistaan asiakkaan käyttöön (Norros, 2008, s. 637). Taloushallinnon asiantuntijapalvelut, kuten tilintarkastus, vero- ja talouskonsultointi, rahoitusneuvonta, ja varainhoito, kuuluvat tähän kategoriaan. Nämä palvelut edellyttävät korkeatasoista asiantuntemusta, sillä pienikin virhe asiantuntijan työssä voi johtaa merkittäviin taloudellisiin seuraamuksiin toimeksiantajalle. Asiantuntijapalvelut ovat erityisen tärkeitä, kun toimeksiantajan riskit ovat suuret, kuten talous- ja veroasiantuntijapalveluissa, joissa jopa pienet virheet voivat aiheuttaa suuria taloudellisia vahinkoja (Norros, 2008, s. 637). Asiantuntijapalvelu -käsite on osin sopimuksenvarainen, joten laajasti ajateltuna asiantuntijapalveluiden piiriin voi kuulua hyvin erilaiset palvelut.

Asiantuntijapalveluissa on tavallista, että asiakkaan tavoitteen saavuttaminen ei riipu pelkästään asiantuntijan toiminnasta, vaan myös ulkopuolisista tekijöistä, kuten veroviranomaisten päätöksistä, lainsäädännön muutoksista ja markkinatilanteesta. Esimerkiksi vero- tai talouskonsultoinnissa asiantuntija ei voi ottaa vastuuta lopputuloksen saavuttamisesta, vaan hänen velvollisuutensa on ainoastaan huolellisesti

suunnitella ja toteuttaa asiantunteva neuvonta. Tavoitteen toteutumatta jääminen ei merkitse sopimusrikkomusta (Norros, 2008, s. 639).

Asiantuntijapalveluilla pyritään saavuttamaan jokin taloudellinen tai muu ennalta määritelty tavoite. Asiantuntija tukee tätä tavoitetta tarjoamalla erityisosaamiseensa perustuvaa neuvontaa tai palvelua. Lopputulos voi kuitenkin riippua tekijöistä, joihin palveluntarjoajalla tai toimeksiantajalla ei ole täyttä vaikutusvaltaa. Yleensä asiantuntija ei vastaa itse tavoitteen saavuttamisesta, vaan vastuu kuuluu toimeksiantajalle. Asiantuntijan velvollisuutena on kuitenkin toimia huolellisesti toimeksiantajan edun mukaisesti ja kartoittaa monipuolisesti eri vaihtoehdot toimeksiannon toteuttamiseksi (Hemmo ja Hoppu, 2008 I, k. 16).

2.2.2 Asiantuntijan velvollisuudet

Taloushallinnon asiantuntijalla on toimeksiantajaansa kohtaan useita velvollisuuksia, joista tärkeimpiä ovat huolellisuus-, lojaliteetti-, tiedonanto-, neuvonta- ja salassapitovelvollisuudet (Saarnilehto, 2001, s. 1015–1017). Erityisesti huolellisuusvelvollisuus on keskeinen. Se on perusta kaikille muille asiantuntijan velvollisuuksille ja sitä voidaan pitää asiantuntijan toiminnan ensisijaisena ohjenuorana. Talousasiantuntijapalveluissa, kuten tilintarkastuksessa ja veroneuvonnassa, huolellisuus tarkoittaa muun muassa lainsäädännön tarkkaa tuntemusta ja asiakkaan taloudellisen tilanteen huolellista analysointia (Hemmo ja Hoppu, 2008 I, k. 16).

Lojaliteettivelvollisuus, joka on erityisen tärkeä taloushallinnon asiantuntijapalveluissa, tarkoittaa, että asiantuntijan tulee toimia asiakkaan etujen mukaisesti ja välttää eturistiriitoja. Esimerkiksi verokonsultoinnissa asiantuntijan tulee varmistaa, ettei hänen neuvonsa johda asiakkaan taloudellisten tai verovelvoitteiden väärinkäsityksiin, jotka voivat myöhemmin johtaa lakiin ja verotukseen liittyviin ongelmiin.

Tiedonanto- ja neuvontavelvollisuus ovat keskeisiä erityisesti silloin, kun asiantuntija antaa asiakkaalleen strategisia neuvoja, kuten vero- tai rahoitusneuvontaa. Asiantuntijan

tulee olla tarkka ja selkeä viestinnässään, ja hänen on varmistettava, että asiakkaalle annetaan kaikki olennaiset tiedot, jotta tämä voi tehdä informoituja päätöksiä. Talousasiantuntijapalveluissa myös salassapitovelvollisuus on tärkeä, sillä asiantuntija käsittelee usein arkaluontoista taloudellista tietoa, kuten tilinpäätöksiä, verotietoja ja liiketoimintastrategioita. Salassapitovelvollisuus on yleensä kirjattu toimeksiantosopimukseen, mutta se voi olla myös lojaliteettivelvollisuuden osana (Hemmo ja Hoppu, 2008 I, k. 16).

2.2.3 Asiantuntijan korvausvastuu ja muut seuraamukset

Taloushallinnon asiantuntijapalveluissa sopimusperusteinen korvausvastuu ilmenee usein tilanteissa, joissa asiantuntija ei täytä velvoitteitaan asianmukaisesti. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tilintarkastuksessa virheellisesti tarkastettua tilinpäätöstä, veroneuvonnassa virheellisiä tai puutteellisia neuvontasuosituksia tai taloussuunnittelussa tehtyjä virheitä, jotka aiheuttavat asiakkaalle taloudellisia vahinkoja. Sopimusrikkomuksessa vahingonkorvaus on yksi keino, jolla vahinkoa kärsivä osapuoli voi turvata oikeuksiaan (Hemmo, 2005, s. 299–300).

Talousasiantuntijoiden vastuu ei rajoitu vain asiantuntijavirheisiin, vaan se ulottuu myös siihen, miten asiantuntija hoitaa roolinsa lainsäädännön ja viranomaisten edellyttämässä rajoissa. Esimerkiksi veroasiantuntijan tulee noudattaa tarkasti verolainsäädäntöä ja antaa asiakkailleen oikeaa neuvontaa verovelvollisuuksista, jotta asiakas ei joudu maksamaan ylimääräisiä veroja tai joutuu verotarkastuksen kohteeksi. Tällaisessa tilanteessa asiantuntijan huolellisuusvelvollisuus on erityisen tärkeä, ja asiantuntija voi joutua vastuuseen mahdollisista virheistään, jotka johtavat asiakasta vahingoittaviin taloudellisiin seuraamuksiin (Ahola, 2014, s. 12).

Aineettomien asiantuntijapalveluiden osalta sovelletaan usein eskulpaatiovastuuta, joka tarkoittaa käännettyä todistustaakkaa. Tämä on erityisen tärkeää talousasiantuntijoiden vastuussa, sillä asiantuntijan on pystyttävä osoittamaan, että hän on toiminut huolellisesti ja lainmukaisesti, erityisesti tilintarkastuksessa tai

veroneuvonnassa, joissa lainsäädännön virheellinen soveltaminen voi aiheuttaa suuria taloudellisia seurauksia asiakkaalle.

Jos asiantuntija on sopimuksessa sitoutunut tietyn tavoitteen saavuttamiseen, kuten esimerkiksi verovelvoitteiden optimointiin tai taloudellisen suunnitelman toteuttamiseen, on asiantuntijan vastuulla osoittaa, että hän on saavuttanut tavoitteen. Mikäli tavoite jää saavuttamatta, mutta asiantuntija on toiminut huolellisesti ja noudattanut kaikkia sovittuja toimintatapoja, ei asiantuntijalla ole korvausvastuuta. Talousasiantuntijan virheellisyyden arviointi perustuu siis usein siihen, onko asiantuntija toiminut huolellisesti ja noudattanut alan parhaita käytäntöjä. Mikäli asiantuntijan toiminta on ollut huolellista ja lainmukaista, ei hänellä ole korvausvastuuta, vaikka tavoitetta ei saavutettaisi.

Taloushallinnon asiantuntijapalveluissa vastuu perustuu huolellisuusvelvollisuuteen, joka kattaa asiantuntijan toiminnan kaikilla tasoilla, olipa kyseessä tilintarkastus, vero- tai talousneuvonta. Asiantuntijan vastuuta arvioitaessa on tärkeää tarkastella sekä virheellisiä toimia että lainsäädännön vaatimusten täyttämistä. Asiantuntijan korvausvastuu voi olla merkittävä, jos hänen huolimattomuutensa aiheuttaa asiakkaalle taloudellista vahinkoa, mutta käännetty todistustaakka tekee vastuun osoittamisesta erityisen haastavaa. Onkin olennaista, että asiantuntijat noudattavat tarkasti alan sääntöjä ja käytäntöjä, erityisesti taloushallinnossa, jossa virheet voivat johtaa vakaviin taloudellisiin seurauksiin.

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1999:80, A oli yritys, joka oli saanut B:ltä, tilintarkastajalta, veroneuvontaa liittyen tiettyihin liiketoimiin. B oli antanut neuvontaa, joka oli johtanut siihen, että A oli jättänyt ilmoittamatta tiettyjä tuloja verottajalle. Verottaja oli myöhemmin määrännyt A:lle veronkorotuksia ja muita seuraamuksia. A vaati B:tä korvaamaan aiheutuneet veroseuraamukset, koska B oli antanut virheellistä veroneuvontaa. Ratkaisua annettaessa Korkein oikeus totesi, että B oli toiminut huolimattomasti antaessaan virheellistä veroneuvontaa. B:n olisi tullut varmistaa, että

antamansa neuvonta oli oikeaa ja että A sai oikeat tiedot verovelvoitteistaan. B oli vastuussa A:lle aiheutuneista veroseuraamuksista, koska virheellinen neuvonta oli johtanut verovelvoitteiden laiminlyöntiin.

Asiantuntijalla on vastuu antaa oikeaa ja luotettavaa neuvontaa asiakkailleen. Asiantuntijan on varmistettava, että antamansa veroneuvonta on oikeaa ja että asiakas ymmärtää verovelvoitteensa. Asiantuntijan vastuu voi ulottua myös veroseuraamuksiin, jos virheellinen neuvonta johtaa verovelvoitteiden laiminlyöntiin.

3 Lojaliteettiperiaate asiantuntijan roolissa

3.1 Lojaliteettiperiaate sopimusoikeudessa

Sopimusoikeudellisen lojaliteettiperiaatteen mukaan sopimusosapuolet eivät saa yksipuolisesti tavoitella omia etujaan toisen kustannuksella, vaan heidän on tietyissä rajoissa huomioitava toistensa oikeudet ja edut. Lisäksi heidän odotetaan suojelevan vastapuolen etuja. Sopimussuhteessa edellytetään lojaalia käyttäytymistä, ja osapuolilla on niin sanottu lojaliteettivelvollisuus, mikä tarkoittaa kohtuullista huomiota toisen osapuolen etuihin ja oikeuksiin. Tämän velvollisuuden laiminlyönti voi joissain tapauksissa johtaa sopimusrikkomuksen seuraamuksiin (Ämmälä, 1994, s. 3).

Lojaliteettivelvollisuuden merkitys oikeusperiaatteena korostuu erityisesti pitkäaikaisissa liike-elämän sopimuksissa, joissa dynaaminen sopimussuhde edellyttää joustavuutta ja jatkuvaa huolehtimista myös toisen osapuolen eduista. Sopimustyyppillä on keskeinen vaikutus lojaliteettivelvollisuuden laajuuteen – mitä enemmän sopimus perustuu osapuolten yhteistyöhön ja luottamukseen, sitä tiukemmat vaatimukset asetetaan kohtuulliselle lojaliteetille. Lojaliteettiperiaate korostaa sopimussuhteiden yhteistoiminnallista luonnetta ja osapuolten yhdenvertaisuutta. Lisäksi lojaliteettia voidaan käyttää sopimuksen tulkintaperusteena, jolloin sopimusta on tarkasteltava osapuolten yhteisen edun mukaisesti, eikä yksipuolisille tavoitteille anneta ratkaisevaa merkitystä. Tällainen tulkinta edellyttää aina sopimusta koskevien olosuhteiden ja sääntöjen huolellista selvittämistä (Tieva, 2006, s. 247).

Sopimus on yhteistyön väline. Lojaliteettiperiaate voi synnyttää sopimuksen perusteella velvollisuuksia, joita sopimukseen ei nimenomaisesti sisälly. Tämä vaikuttaa jo sopimuksesta neuvoteltaessa. Tyypillisiä siitä johtuvia velvollisuuksia voivat olla esimerkiksi tiedonantovelvollisuus ja velvollisuus huomautuksen tekemiseen. Lojaliteettiperiaatetta ei ole säädetty yleiseksi sopimuksia koskevaksi periaatteeksi. Sen voimassa olosta vallitsee kuitenkin laaja yksimielisyys (Saarnilehto ja Annola, 2005, s. 24).

Lojaliteettiperiaate sopimusoikeudessa tarkoittaa, että sopimuksen osapuolten on toimittava rehellisesti ja hyvässä uskossa toisiaan kohtaan. Tämä periaate on keskeinen sopimussuhteiden oikeudenmukaisuudelle ja luottamukselle. Lojaliteettiperiaate on tärkeä osa sopimusoikeuden etiikkaa ja se auttaa ylläpitämään luottamusta liiketoimintasuhteissa.

Lojaliteettiperiaate korostuu tyypillisesti silloin, kun sopimussuhde edellyttää osapuolten vuorovaikutusta ja keskinäistä riippuvuutta. Näitä sopimuksia ovat usein erilaiset yhteistoimintasopimukset. Lojaliteettiperiaatetta vahventaa edelleen sopimussuhteen pitkäkestoisuus. Merkitystä voi saada myös se, ovatko osapuolet tai toinen heistä olleet alallaan asiantuntijoita. Asiantuntijalla on korostunut velvollisuus ottaa huomioon sopimuskomppaninsa intressit (Saarnilehto ja Annola, 2005, s. 25). Esimerkiksi työsopimuksissa lojaliteettiperiaate voi tarkoittaa, että työntekijä ei saa kilpailla työnantajaa vastaan työsuhteen aikana, eikä paljastaa työnantajansa liiketoimintasalaisuuksia. Yhteistoimintasopimuksissa lojaliteetti voi ilmetä osapuolten keskinäisen luottamuksen ja avoimuuden korostamisena (Työsuojelu.fi, 2025).

3.2 Lojaliteettiperiaatteen suhde muihin oikeusperiaatteisiin

Lojaliteettiperiaate on keskeinen oikeusperiaate erityisesti sopimusoikeudessa, joka velvoittaa sopimuksen osapuolet toimimaan toistensa etujen mukaisesti ja pidättäytymään toimista, jotka vahingoittaisivat toista osapuolta tai sopimussuhdetta. Tämä periaate ei välttämättä ole nimenomaisesti kirjattu sopimukseen, vaan se on johdettu yleisistä oikeusperiaatteista ja vakiintuneesta oikeuskäytännöstä.

Laajemman näkemyksen mukaan lojaliteettiperiaate ei ole itsenäinen oikeudellinen periaate, vaan se kytkeytyy läheisesti muihin samankaltaisiin periaatteisiin. Sitä ei voida täysin erottaa niistä, vaan se voidaan nähdä osana muita keskeisiä oikeusperiaatteita. Muiden periaatteiden määritelmä vaikuttaa osaltaan myös siihen, katsotaanko lojaliteettiperiaatteeseen sisältyvän myös muita periaatteita (Ämmälä, 1994, s. 8).

Lojaliteettiperiaate liittyy läheisesti kunnian, luottamuksen ja kunniallisuuden periaatteisiin sekä Treu und Glauben -periaatteeseen ja hyvän tavan vastaisia toimia kieltävään periaatteeseen. Sitä voidaan myös pitää osana reiluuden ja avoimuuden periaatetta. Lisäksi myötävaikutusvelvollisuus, tiedonantovelvollisuus ja uskollisuusvelvollisuus ovat läheisesti sidoksissa lojaliteettiperiaatteeseen (Ämmälä, 1994, s. 8).

Lojaliteettivelvollisuus toimii yleiskäsitteenä erilaisille velvollisuuksille, joita sopimusosapuolella on toista osapuolta kohtaan. Se voi ilmetä eri tavoin riippuen tilanteesta ja sopimustyyppistä, esimerkiksi tiedonanto- ja ilmoitusvelvollisuutena, reklamaatiovelvollisuutena, myötävaikutusvelvollisuutena tai uskollisuusvelvollisuutena. Lisäksi lojaliteettiperiaate kytkeytyy avoimuuden, reiluuden ja rehellisyyden vaatimukseen sopimussuhteissa (Ämmälä, 1994, s. 9). Neuvottelulojaliteetti tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei osapuoli salaa olennaista tietoa, joka voi vaikuttaa sopimuksen solmimiseen, kuten taloudellisia vaikeuksia. Täyttämislöjaliteetti puolestaan liittyy sopimuksen ehtojen noudattamiseen rehellisesti ja yhteistyöhaluisesti (Ämmälä, 1994, s. 9).

Myötävaikutusvelvollisuus tarkoittaa osapuolen velvollisuutta edistää sopimuksen täyttämistä ja luoda edellytykset vastapuolen suoritukselle. Tämä voi ilmetä esimerkiksi tiedonantovelvollisuutena, jolloin osapuolen tulee antaa tarvittavat tiedot sopimuksen toteuttamiseksi. Tiedonantovelvollisuus on yksi lojaliteettivelvollisuuden ilmenemismuodoista, ja se korostuu erityisesti pitkäaikaisissa sopimussuhteissa, joissa luottamus osapuolten välillä on keskeistä. Uskollisuusvelvollisuus puolestaan korostuu sopimuksissa, joissa toinen osapuoli on selvästi alisteisessa asemassa. Tämän vuoksi lojaliteettivelvollisuus ilmenee erityisesti työsopimuksissa sekä erilaisissa toimeksianto- ja yhteistyösopimuksissa. Kaikissa sopimuksissa lojaliteettivelvollisuutta ei kuitenkaan voida rinnastaa uskollisuusvelvollisuuteen (Ämmälä, 1994, s. 10–16).

3.3 Lojaliteettivelvollisuuden rikkominen

Lojaliteettivelvollisuus voidaan jakaa kahteen vaiheeseen: ennen sopimuksen syntymistä vallitsevaan neuvottelulojaliteettiin ja sopimuksen solmimisen jälkeiseen täyttämisojaliteettiin. Tämä erottelu on keskeinen arvioitaessa velvollisuuden rikkomisen oikeudellisia seuraamuksia. Neuvottelulojaliteetin rikkominen katsotaan sopimusrikkomukseksi, josta voi seurata velvollisuus korvata vastapuolen negatiivinen sopimusetu. Sen sijaan täyttämisojaliteetin rikkomista ei yleensä pidetä suoranaisena sopimusrikkomuksena, vaan sen oikeusvaikutukset ovat usein välillisiä. Rikkomus voi oikeuttaa sopimuksen irtisanomiseen, sen pätemättömäksi toteamiseen OikTL 31 §:n tai 33 §:n perusteella taikka sopimuksen sovitteluun OikTL 36 §:n nojalla. Kaikkia sopimussuhteita koskee yleinen lojaliteettivelvollisuus, mutta sen laajuus vaihtelee sopimustyyppiin ja tapauskohtaisen arvioinnin mukaan (Mähönen, 2000, s. 10).

Mitä tiiviimpää osapuolten yhteistyö sopimussuhteessa on, sitä tiukemmin lojaliteettivelvollisuutta on arvioitava. Myös sopimuksen pitkäkestoisuus ja sen henkilökohtainen luonne vahvistavat vaatimusta korostuneesta lojaliteetista. Asiantuntija-asiakas -suhteissa vallitsee korostunut lojaliteettivaatimus. Sen sijaan sitoumus tehdä vastapuolen kirjanpito, laatia tilinpäätökset sekä veroilmoitusoikaisut on tyypillinen toimeksiantosuhde, jossa toimeksiantaja on päämies ja kirjanpitoyritys toimeksisaaja. Toimeksiantaja-toimeksisaaja suhteissa tyypillistä on informaation epäsymmetriä: toimeksiantajalla on merkittävästi vähemmän tietoa toimeksisaajan toiminnasta kuin toimeksisaajalla itsellään. Tämä epäsymmetrinen asetelma mahdollistaa sen, että toimeksisaaja voi tehtävää suorittaessaan edistää omia etujaan ilman, että toimeksiantaja pystyy sitä havaitsemaan. Lojaliteettivelvollisuus ja siitä seuraava aktiivinen toimeksisaajan informointivelvollisuus poikkeavuuksista on eräs keino tasapainottaa osapuolten tiedollista epätasapainoa. Toimeksisaajalla oleva lojaliteettivelvollisuus ja sen laiminlyönnistä aiheutuva korvausvelvollisuuden uhka kannustavat toimimaan ja huolehtimaan toimeksiantajan eduista tilanteissa, jossa oman edun tavoittelu olisi helppoa ja halpaa (Mähönen, 2000, s. 10 - 11).

Lojaliteettivelvollisuuden rikkominen tarkoittaa siis tilannetta, jossa sopimusosapuoli toimii tavalla, joka on vastoin yhteistyötä ja luottamusta, joita sopimus- ja oikeussuhteissa odotetaan. Lojaliteettivelvollisuus ei rajoitu pelkästään sopimusten noudattamiseen, vaan se kattaa myös osapuolten käyttäytymisen, jonka tulee olla toisen osapuolen etujen mukaista ja rehellistä.

Jos lojaliteettivelvollisuuden rikkominen on merkittävä, se voi antaa toiselle osapuolelle oikeuden purkaa sopimuksen. Tämä on tyypillistä tilanteissa, joissa rikkomus tekee sopimuksen jatkamisen mahdottomaksi tai epäoikeudenmukaiseksi. Lojaliteettivelvollisuuden rikkominen voi johtaa vahingonkorvausvastuuseen. Jos toinen osapuoli kärsii taloudellista tai muuta haittaa rikkomuksen seurauksena, hän voi hakea korvausta vahingoista. Joissakin tapauksissa tuomioistuin voi päättää mukauttaa sopimusta lojaliteettivelvollisuuden rikkomisen perusteella. Tämä voi tarkoittaa ehtojen muuttamista, jotta sopimus jatkuu oikeudenmukaisissa puitteissa. Lojaliteettivelvollisuuden rikkominen voi myös heikentää luottamusta osapuolten välillä ja johtaa liikesuhteen tai muun yhteistyön katkeamiseen.

Lojaliteettivelvollisuuden rikkominen voi esiintyä yhdessä muiden sopimusrikkomusten kanssa, kuten:

- Suoritusvelvollisuuden laiminlyönti, jos sopimusta ei täytetä sovitusti.
- Salassapitovelvollisuuden rikkominen, kun osapuoli paljastaa luottamuksellista tietoa.
- Velvollisuus toimia kohtuullisesti, tällöin lojaliteettivelvollisuuden rikkominen liittyy usein myös kohtuuttomaan tai haitalliseen käyttäytymiseen toisen osapuolen vahingoksi.

Lojaliteettivelvollisuuden rikkominen on vakava sopimusoikeudellinen ongelma, joka voi johtaa vahingonkorvausvastuuseen, sopimuksen purkamiseen tai muihin seuraamuksiin. Se voi liittyä yhteistyön puutteeseen, vilpilliseen toimintaan tai kilpailuun sopimuksen

aikana, ja sillä on usein syvällisiä vaikutuksia sopimussuhteen toimintaan ja osapuolten luottamukseen.

Esimerkkejä lojaliteettivelvollisuuden rikkomisesta ovat seuraavat:

- Tietojen pimittäminen, jos osapuoli ei jaa toisen kannalta olennaisia tietoja, kuten riskejä tai ongelmia, jotka voivat vaikuttaa sopimuksen täyttämiseen, kyseessä voi olla lojaliteettivelvollisuuden rikkominen.
- Kilpailu sopimuksen aikana, koska yrityssopimuksissa lojaliteettivelvoite voi estää osapuolia ryhtymästä kilpailevaan toimintaan sopimuksen voimassaolon aikana, ellei siitä ole erikseen sovittu.
- Väärinkäytökset sopimussuhteessa, jolloin osapuoli käyttää asemaansa sopimuksessa väärin, esimerkiksi edistämällä omaa etuaan toisen kustannuksella tai vaikeuttamalla tarkoituksellisesti sopimuksen täyttämistä.

Lojaliteettivelvollisuuden rikkominen voi heikentää osapuolten välistä luottamusta ja vaarantaa koko liikesuhteen. Se on sopimusoikeudellinen ongelma, jolla voi olla merkittäviä taloudellisia ja käytännöllisiä seurauksia.

Lojaliteettivelvollisuus oikeuskäytännössä tarkoittaa, että tuomioistuimet tulkitsevat ja soveltavat lojaliteettiperiaatetta sopimusriitojen ratkaisemisessa. Tämä velvollisuus korostuu tilanteissa, joissa osapuoli ei riko sopimuksen kirjallisia ehtoja, mutta hänen toimintansa heikentää osapuolten välistä luottamusta tai vahingoittaa toista osapuolta.

Keskeisiä lojaliteettivelvollisuuden osa-alueita ovat:

- Tietojen antaminen, koska osapuolten tulee jakaa olennaista tietoa, joka voi vaikuttaa sopimuksen toteutukseen tai toisen osapuolen päätöksiin.
- Kilpailukiello, joka tarkoittaa, että yrityssopimuksissa ja työsuhteissa osapuolen ei tule toimia kilpailevan osapuolen hyväksi ilman sopimusta.
- Sopeutuminen muuttuviin olosuhteisiin, jolloin on mahdollista täydentää sopimuksia tai mukauttaa niitä olosuhteiden muuttuessa kohtuuttomiksi.

Tuomioistuimet voivat täydentää sopimuksia, jos epäselvyydet vaarantavat sopimuksen tarkoituksen. Tämä tukee osapuolten odotusta rehellisestä ja yhteistyöhaluisesta toiminnasta. Työsuhteissa lojaliteettivelvollisuus korostuu, sillä työntekijän tulee välttää toimimasta työnantajan etujen vastaisesti. Yleisesti lojaliteettivelvollisuuden rikkominen voi johtaa seuraamuksiin, kuten vahingonkorvauksiin, sopimuksen purkuun tai liikesuhteen katkeamiseen. Lojaliteettivelvollisuus tukee oikeuskäytännössä osapuolten välistä luottamusta ja varmistaa, että sopimuksia noudatetaan molempien osapuolten etuja kunnioittaen.

Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 1993:130 ei varsinaisesti liity asiantuntijapalveluihin, mutta tätä ratkaisua pidetään yhtenä lojaliteettiperiaatteen kehityksen virstanpylvänä, koska sen perustelut perustuvat lojaliteettiperiaatteeseen.

KKO 1993:130 on Suomen korkeimman oikeuden ratkaisu, jossa käsiteltiin urakoitsijan tiedonantovelvollisuutta rakennuttajalle, erityisesti urakoitsijan lojaliteettivelvollisuuden näkökulmasta rakennusurakassa. Ratkaisussa urakoitsijan oli katsottu rikkoneen tiedonantovelvollisuuttaan ja olevan vastuussa rakennuttajalle aiheutuneista vahingoista. Rakennuttaja teki sopimusneuvottelujen aikana muutoksia alkuperäisiin rakennussuunnitelmiin, ja urakoitsijan tietäen nämä muutokset johtivat siihen, ettei rakennushanke toteutettuna vastannut suunnittelussa asetettuja tavoitteita. Kun urakoitsija huomauttamatta tästä rakennuttajalle oli sitoutunut työurakkaan kokonaisvastuurakentamisen mukaisin ehdoin, urakoitsija oli vastuussa rakennuttajalle vahingoista, jotka aiheutuivat laiminlyönnistä. Korkein oikeus totesi, että urakoitsijalla on velvollisuus ilmoittaa rakennuttajalle virheistä ja mahdollisista ristiriidoista, jotka voivat vaarantaa rakennushankkeen sopimuksenmukaisen toteutumisen. Tämä velvollisuus ei rajoitu vain urakoitsijan suoritusajaiseen vastuuseen, vaan se perustuu myös lojaliteettiperiaatteeseen, joka on olennainen osa urakoitsijan ja rakennuttajan välistä suhteellista velvoitetta. Vaikka sopimuksessa oli määrätty, että urakoitsijan on ilmoitettava virheistä tai ristiriidoista suoritusajana, Korkein oikeus katsoi, että

urakoitsijan tiedonantovelvollisuus on laajempi ja ulottuu myös sopimuksen valmisteluvaiheeseen. Tämä tarkoittaa, että urakoitsijan olisi tullut huomauttaa rakennuttajalle mahdollisista ongelmista jo ennen sopimuksen allekirjoittamista, jotta rakennuttaja olisi voinut tehdä tarvittavat muutokset ennen urakkasopimuksen solmimista.

Asiantuntijan velvollisuus huolehtia toimeksiantajan etujen turvaamisesta perustuu lojaliteettiperiaatteeseen. Asiantuntijan on toimittava asiakkaansa etuja ajatellen myös sopimuksen valmisteluvaiheessa. Tämä tarkoittaa, että asiantuntijan on ilmoitettava havaitsemistaan virheistä ja ristiriidoista ennen sopimuksen tekemistä, jos ne voivat vaikuttaa sopimuksenmukaiseen toteutumiseen.

Asiantuntijan on ilmoitettava virheistä ja ristiriidoista, jotka voivat vaarantaa sopimuksen täyttämisen. Tiedonantovelvollisuus ei rajoitu vain asiantuntijan suoritusajakauteen, vaan sen tulee ulottua myös sopimuksen valmisteluvaiheeseen. Jos asiantuntija ei täytä tiedonantovelvollisuuttaan, hänet katsotaan vastuulliseksi aiheutuneista vahingoista. Jos asiantuntija on sitoutunut työhön sopimuksen mukaisilla ehdoilla, ja jos hän ei huomautta virheistä ja ristiriidoista asiakkaalleen, on hän vastuussa vahingoista.

KKO 2007:72 on Suomen korkeimman oikeuden ratkaisu, jossa käsiteltiin pankin tiedonantovelvollisuutta ja lojaliteettivelvollisuutta suhteessa asiakkaaseen. Tapauksessa pankin katsottiin olevan vastuussa siitä, että se ei ollut antanut ostajalle riittävästi tietoa, joka olisi voinut vaikuttaa ostajan päätöksentekoon. Ostaja oli tehnyt asuntokaupan, ja pankki oli myöntänyt hänelle lainan kaupanteon yhteydessä. Pankki oli kuitenkin jättänyt huomioimatta ja ilmoittamatta ostajalle tietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa hänen päätöksensä, kuten asunnon arvon mahdollinen aleneminen tai siihen liittyvät riskit. Pankki oli antanut lainan sellaisilla ehdoilla, että ostaja ei ollut täysin tietoinen lainan takaisinmaksun mahdollisista vaikeuksista, jotka voivat liittyä asunnon arvon kehitykseen. Ostaja oli tullut myöhemmin tietoiseksi siitä, että hän oli joutunut

taloudellisiin vaikeuksiin, ja väitti, että pankki ei ollut kertonut hänelle lainan ehdoista ja asunnon arvon riskeistä riittävän tarkasti. Hän katsoi, että pankin tiedonantovelvollisuus olisi edellyttänyt, että pankki olisi antanut hänelle tarvittavat tiedot ennen lainan myöntämistä.

Korkein oikeus katsoi, että pankilla on lojaliteettivelvollisuus asiakastaan kohtaan, joka ulottuu myös pankin tiedonantovelvollisuuteen. Lojaliteettivelvollisuus tarkoittaa sitä, että pankin tulee toimia asiakkaan etujen mukaisesti ja huolehtia siitä, että asiakas saa riittävästi tietoa ennen päätöksentekoa. Ratkaisussa todettiin, että pankki ei ollut täyttänyt tätä velvollisuuttaan, koska se ei ollut antanut ostajalle tarpeellisia tietoja kaupanteon ja lainan myöntämisen yhteydessä. Pankin olisi pitänyt varmistaa, että ostaja ymmärsi lainan ehdot ja sen mahdolliset riskit. Pankin katsottiin siis olevan vastuussa ostajalle aiheutuneista vahingoista tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin vuoksi.

4 Asiantuntijapalveluiden sopimussuunnittelu

4.1 Sopimuksena asiantuntijapalvelusopimus

Asiantuntijapalveluista tehtävä toimeksiantosopimus poikkeaa tavanomaisista sopimuksista vahingonkorvausoikeudellisesti, koska asiantuntijan pienikin virhe voi aiheuttaa toimeksiantajalle huomattavan vahingon. Asiantuntijapalveluja käytetään usein tilanteissa, joissa riskit ovat suuret, ja tällöin asiantuntijan rooli on kriittinen. Asiantuntijapalveluiden ostamisesta tehtävä sopimus määritellään yleisesti toimeksiantosopimukseksi (Norros, 2008, s. 637).

Toimeksiantosopimusta säätelevät oikeudelliset säännökset perustuvat vuoden 1734 kauppakaaren (KK 3/1734) 18. lukuun. Toimeksianto määritellään kauppakaaren 18:1 §:ssä toimintana, jossa joku suostuu toisen pyynnöstä hoitamaan asioita ja suorittamaan tehtäviä hänen puolestaan (KK 3/1734). Toimeksianto on aineeton suoritus, eikä sen päämääränä ole esineen luovutus. (Saarnilehto, 2012, s. 1115). Toimeksiantosopimuksessa toimeksisaaja toimii itsenäisesti ja saa itse valita, millä keinoilla sopimus toteutetaan. Toimeksisaaja ei ole toisen osapuolen johdon ja valvonnan alainen. (Halila ja Hemmo, 2008, s. 133). Toimeksiantosopimuksissa noudatetaan yleisiä sopimusoikeudellisia sääntöjä ja periaatteita. Sopimus on muotovapaa, mutta on suositeltavaa tehdä se kirjallisesti mahdollisten ristiriitatilanteiden varalta (Halila ja Hemmo, 2008, s. 138).

Toimeksiantosopimukset kattavat laajasti immateriaalipalvelut. Nämä palvelut ovat aineettomia eikä niihin liity fyysisiä esineitä. Tällaisista aineettomista palveluista käytetään oikeuskirjallisuudessa käsitettä asiantuntijapalvelu, johon voi kuulua muun muassa tietojen antamista, neuvontaa tai muuta toimintaa, joka ei ole sidoksissa fyysisiin kohteisiin (Halila ja Hemmo 2008, s.135–136). Toimeksiantosopimuksia tekeviä ammattiryhmiä ovat esimerkiksi kirjanpitäjät, tilintarkastajat, asianajajat sekä konsultit.

Toimeksiannot voidaan jakaa henkilökohtaisiin toimeksiantoihin ja yritystoimeksiantoihin. Toimeksiantotyyppien erot voivat ilmetä siinä, että yksityishenkilöiden saamat toimeksiannot ovat usein henkilökohtaisempia ja niihin liittyy erityinen luottamussuhde. Yrityksille annetuissa toimeksiannoissa puolestaan korostuvat enemmän huolellisuus- ja ammattitaitovaatimukset. On kuitenkin huomattava, että joissain henkilösidonnaisissa toimeksiannoissa, kuten asianajotoimeksiannoissa, ammattitaitovaatimus on erittäin korkea. Sopimusosapuolten tasapainon kannalta henkilökohtaisissa toimeksiannoissa toimeksisaaja voi olla heikompi osapuoli, mutta vastaavasti yritykselle annetuissa toimeksiannoissa asetelma on usein päinvastainen. Asiantuntijapalveluissa toimeksiantajalla on kuitenkin yleensä vähemmän tietoa käsiteltävästä asiasta ja näin ollen heikompi asema sopimussuhteessa. Asiantuntijapalveluista tehtävien toimeksiantosopimusten tavoitteena onkin nimenomaan toimeksiantajan avustaminen palveluntarjoajan asiantuntemuksen alaan kuuluvissa asioissa (Halila ja Hemmo, 2008, s. 13).

Sopimukset poikkeavat toisistaan sen mukaan, kuinka pitkäaikaisia veloitteita ne osapuolille luovat. Asiantuntijapalveluiden sopimukset jaetaan kertasopimukseen ja kestosopimukseen. Kertasopimuksessa toimeksianto voi olla esimerkiksi yksittäinen neuvo, kun taas kestosopimuksessa toimeksiantaja käyttää asiantuntijan palveluja tarpeen mukaan pidemmän. Toimeksianto päättyy, kun asiaan kuuluvat neuvot on annettu. Tällöin kyseessä on yksittäissuoritukseen velvoittava kertasopimus. Sopimusosapuolet voivat myös sopia toimeksiannosta, joka kattaa pidempiaikaisen neuvonnan. Tällöin toimeksiantaja käyttää toimeksisaajan palveluja aina, kun hänellä siihen tarvetta ilmenee. Tämä synnyttää osapuolten välille usein molempia osapuolia sitovan kestosopimuksen. Pitkäaikaisissa kestosopimuksissa, erityisesti taloudellisesti merkittävässä sopimussuhteissa, on todettu, että sopimusoikeudellisten tiedonantovelvollisuuksien ja lojaliteettivelvollisuuksien merkitys korostuu (Ahola, 2014, s. 16).

Sopimukset luokitellaan työntekosopimuksiin ja työntulosopimuksiin. Työntulosopimuksissa velallinen on sitoutunut aikaansaamaan tietyn tuloksen, työn tekosopimuksissa taas sitoutunut vain työn tekemiseen sellaisenaan. Työntulosopimuksissa sopimusrikkomus todetaan, jos sovittua tulosta ei saavuteta – riittää, että sovittu lopputulos saadaan aikaan. Sen sijaan työntekosopimuksissa sopimusrikkomusta arvioidaan työprosessin asianmukaisuuden perusteella. Työprosessin asianmukaisuudella on molemmissa sopimustyypeissä merkitystä arvioitaessa tuottamuksen olemassaoloa. Työnteko- ja työntulos-jaottelulla on näyttövelvollisuuteen vaikutusta. Työntulosopimuksissa asiakkaan on todistettava, että sovittu tulos ei ole saavutettu, kun taas sopimuskumppanin on osoitettava, ettei sopimusrikkomus johtunut hänen tuottamuksestaan. Työntekosopimuksissa asiakkaan vastuulla on näyttää, että sopimuskumppanin työprosessi ei ollut asianmukainen, ja sopimuskumppanin puolestaan on todistettava, ettei sopimusrikkomus johtunut hänen tuottamuksestaan. Neuvontapalveluja koskevat sopimukset on katsottu kuuluvan työntekosopimusten piiriin. Yleisesti ottaen neuvontapalvelujen tarjoaja ei ole vastuussa työnsä lopputuloksesta, vaan häneltä edellytetään vain työprosessinsa asianmukaisuutta. Pelkkä neuvon virheellisyys tai toivotun tuloksen saavuttamatta jääminen ei itsessään johda sopimusrikkomukseen. Esimerkiksi sijoituskonsultin osalta ei ole pidetty sopimusrikkomuksena sitä, että hänen suosittelemansa arvopaperin kurssikehitys jää huonommaksi verrattuna indeksiin, jos muuta sopimusta ei ole (Mäntysaari, 2000, s. 246).

4.2 Sopimuksen muodostuminen

Asiantuntijapalveluista tehtävä toimeksiantosopimus solmitaan joko vapaamuotoisesti tai kirjallisesti. Sopimukseen sovelletaan oikeustoimilain määräyksiä, ellei erityissäännöksistä muuta johdu. Pätevä toimeksiantosopimus syntyy vain, jos osapuolet ovat oikeustoimikelpoisia. Lisäksi sopimus ei saa olla lain vastainen tai hyvän tavan vastainen. Sopimuksen muodostumista ei saa estää tai haitata oikeustoimilain 3 luvussa määritellyllä pätemättömyysperusteella. Oikeustoimilaissa pätemättömyysperusteet

jaotellaan vahvoihin ja heikkoihin sen perusteella, edellyttääkö pätemättömyysväitteen menestyminen vastapuolen tietoisuutta perusteesta. Vahvaan pätemättömyysperusteeseen voidaan vedota aina riippumatta siitä, tiesikö vastapuoli siitä vai ei. Sen sijaan heikon pätemättömyysperusteen hyväksyminen edellyttää, että vastapuoli oli sopimusta tehtäessä vilpillisessä mielessä. Oikeustoimilaissa mainittujen pätemättömyysperusteiden lisäksi vahvoiksi perusteiksi luetaan esimerkiksi oikeustoimikelvottomuus ja sopimuksen muotovirhe (Saarnilehto ja Annola, 2018, s. 102).

Sopimuksen ei tule velvoittaa osapuolia suoritukseen, joka on alun perin mahdoton. Mikäli sopimus on ollut objektiivisesti mahdoton alusta alkaen, se ei luo sopimussuhdetta. Kuitenkin, jos lupaja on ollut tietoinen lupauksensa mahdottomuudesta, hänen on korvattava vastapuolen mahdollinen negatiivinen sopimusedun menetyksestä. Esimerkiksi oikeudellisia konsultointeja koskevia sopimuksia ei usein tehdä kirjallisesti, mikä voi johtaa siihen, että osapuolilla on täysin erilaiset käsitykset toimeksiannon sisällöstä ja siitä, onko toimeksiantoa annettu lainkaan. Tällaisissa tilanteissa riski on riitapuolella, joka vetoaa sopimukseen ja väittää sen olevan voimassa. Kun sopimuksen sisällöstä syntyy erimielisyyksiä, tilanne ei ole aina selkeä. Joissakin tapauksissa voidaan vedota myös siihen, että toimeksiantosopimuksen tehneen henkilön toimivaltuutta on ylitetty. Tällöin on tärkeää huomioida, mitä toimeksisaaja on tiennyt tai olisi pitänyt tietää sen henkilön edustusvallasta, jonka väitetään antaneen toimeksiannon. Jos sopimusta ei ole kirjattu, osapuolilla voi olla hyvin erilaisia käsityksiä sen sisällöstä, mikä lisää riitatilanteiden syntymisen riskiä. Tämän vuoksi on tärkeää, että osapuolet pystyvät esittämään riittävät todisteet sopimuksen sisällöstä ja sen syntymisestä (Halila ja Hemmo, 2008, s.138, 182 – 183)

Toimeksiannon sisällön selvittämistä edistää asiantuntijan erityislainsäädännön perusteella mahdollisesti oleva dokumentointivelvollisuus. Toimeksiannon sisältö saattaa silti jäädä epäselväksi. Sopimukseen yleensä sovellettavien sääntöjen mukaan riski jää sille osapuolelle, joka myöhemmin vetoaa sopimusrikkomukseen;

sopimuskumppanin pitäisi varmistaa oikeutensa esimerkiksi tekemällä muistiinpanoja (Mäntysaari, 2000, s. 247).

Toimeksiantosopimukset muodostuvat usein oikeustoimilain tarjoama tarjous-vastaus -mekanismi huomioiden, jolloin joko toimeksiantaja tai toimeksisaaja esittää tarjouksen. Sopimuksen muodostuminen perustuu usein toimeksisaajan aktiiviseen markkinointiin. Mainonnan ja markkinoinnin tulee olla totuudenmukaista, ja palveluntarjoaja sitoutuu niihin lupauksiin, joita hän esittää asiakkaidensa suuntaan. Toinen mahdollinen tapa toimeksiantosopimuksen syntymiselle on tarjouskilpailun kautta (Halila ja Hemmo, 2008, s. 182 – 183).

Riitatilanteissa toimeksisaaja voi kyseenalaistaa sen, onko hän vastaanottanut mitään toimeksiantoa, vaikka hän olisi antanut neuvoja riidan toiselle osapuolelle. Toisaalta neuvoja saanut henkilö saattaa väittää, ettei hän ole antanut asiantuntijalle toimeksiantoa, vaikka olisi pyytänyt apua. Tärkeää on määrittää, milloin toimeksiantosopimus on syntynyt. Oikeustoimilain 6 §:ssä käsitellään dissenssiä, jonka 1 momentin mukaan, *jos vastaus hyväksyy tarjouksen mutta sisältää lisäyksiä, rajoituksia tai ehtoja, se katsotaan kielteiseksi vastaukseksi, johon liittyy uusi tarjous*. 2 momentin mukaan tätä sääntöä ei sovelleta, mikäli *vastaajan on voitu olettaa pitävän vastaustaan tarjouksen mukaisena, ja tarjouksen tekijän on täytynyt ymmärtää tämä*. Tällöin *tarjouksen tekijän on ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä, mikäli hän ei halua hyväksyä vastausta; ellei hän tätä tee, katsotaan sopimus syntyneeksi vastauksen mukaisesti*. On tärkeää suojata toisen osapuolen käsitystä sopimuksen syntymisestä, jos sen olisi pitänyt olla tiedossa. Yksin luottamus asiantuntijan antamaan neuvoon ei riitä. Asiantuntijalla on laaja tiedonanto- ja neuvontavelvollisuus toimeksiantajaansa kohtaan, mikä sisältää myös velvollisuuden varoittaa toimeksiantajaa olennaisista seikoista. Virallisten suhteiden ulkopuolella ystävien tai tuttavien antamat neuvot eivät yleensä muodosta toimeksiantosopimusta, eikä asiantuntijalla ole oikeutta korvaukseen tällaisista neuvoista (Mäntysaari, 2000, s. 247–250).

4.3 Sopimuksen sisältö

Sopimus ja lainsäädäntö ovat kaksi keskeistä tekijää, jotka vaikuttavat sopimuksen sisältöön. Sopimusvapauden periaatteen mukaan osapuolet voivat määrittellä sopimuksen sisällön lain sallimissa rajoissa. Lainsäädännön vaikutus sopimukseen määräytyy sen mukaan, onko kyseessä pakottava vai tahdonvaltainen (dispositiivinen) laki. Pakottavaa lainsäädäntöä ei voi ohittaa, kun taas tahdonvaltainen laki on voimassa vain, jos sopimuksessa ei ole toisin sovittu. Jos pakottavaa lainsäädäntöä ei ole, osapuolten välinen sopimus on ensisijainen väline sopimuksen sisällön määrittämisessä (Saarnilehto ja Annola 2018, s. 138).

Asiantuntijapalveluihin liittyvä sopimustekniikka vaihtelee merkittävästi. Palvelutoimeksianto voi alkaa pelkästä suullisesta keskustelusta ilman kirjallisen toimeksiantosopimuksen laatimista, tai vaihtoehtoisesti voidaan laatia erittäin yksityiskohtaisia kirjallisia sopimuksia, jotka voivat perustua myös alan yleisiin sopimusehtoihin (Hemmo ja Hoppu 2006, luku 16). Perinteisen sopimusasiakirjan sijaan voidaan käyttää myös toimeksiantokirjeeseen perustuvaa sopimuskäytäntöä. Tässä menettelyssä toimeksisaaja lähettää asiakkaalle kirjeen, jossa määritellään toimeksiannon sisältö, osapuolten velvollisuudet sekä mahdollisesti yleisiä periaatteita asiantuntijan toimintatavoista. Asiakasta pyydetään vahvistamaan hyväksyntänsä palauttamalla allekirjoitettu kirje, jolloin syntyy sitova sopimus. Tämä menettely voi kuitenkin olla asiantuntijan kannalta epäedullinen, sillä se korostaa sopimuksen yksipuolista laatimista. Tämä voi puolestaan johtaa epäsuotuisiin tulkintoihin, mikäli sopimuksen sisällöstä syntyy riitatilanne (Hemmo ja Hoppu 2006, luku 16).

Hemmo ja Hoppu (2006) toteavat, että asiantuntijapalvelusopimuksessa on erityisen tärkeää sopia seuraavista seikoista:

- palvelun laajuus ja tavoite
- toimeksiannon pohjana käytettävät tiedot
- mahdolliset rajoitukset palvelun sisällössä sekä toimeksiantajan vastuulle jäävät tehtävät

- hinnoitteluperusteet ja mahdollinen kustannusarvio
- palvelun suorittamisaika
- palvelun suorittamisesta vastaavien henkilöiden yksilöinti
- toimeksisaajan vastuun sisältöä koskevat ehdot (vastuunrajoitukset ja määräykset vastuuvakuutuksesta) (Hemmo ja Hoppu 2006, luku 16).

Asiantuntijapalveluita koskevan toimeksiantosopimuksen sisältö määräytyy sekä yksittäisen sopimuksen ehtojen että kyseiseen sopimustyyppiin sovellettavien yleisten periaatteiden mukaisesti. Näiden periaatteiden pohjalta määrittyvät suorituksen pää- ja sivuvelvoitteet sekä yleiset palvelun sisältöä koskevat seikat, kuten mahdollinen velvollisuus saavuttaa tietty lopputulos ja toiminnan aktiivisuudelle asetettavat vaatimukset. Toimeksisaajalta edellytetty ammatillinen pätevyys, erityinen huolellisuus ja lojaliteettivelvollisuus perustuvat osaltaan myös alan tapaohjeisiin, kuten esimerkiksi tilintarkastajien kohdalla hyvään tilintarkastustapaan (Halila ja Hemmo, 2008, s. 139 – 140).

Asiantuntijapalveluiden sopimuskäytännöt vaihtelevat suuresti, sillä toimeksianto voidaan aloittaa jopa ilman kirjallista sopimusta pelkän suullisen keskustelun perusteella. Toisaalta asiantuntijapalveluiden hankinnasta voidaan laatia myös erittäin yksityiskohtaisia kirjallisia toimeksiantosopimuksia. Sopimuksen epäselvä muotoilu voi kuitenkin johtaa tilanteeseen, jossa toimeksisaajan velvollisuudet jäävät epäselviksi. Tulkintatilanteissa epäselvät sopimusehdot katsotaan haitaksi sille osapuolelle, joka on ne laatinut, eli asiantuntijalle. Tämä niin sanottu epäselvyysääntö tarkoittaa, että yksipuolisesti laadittujen sopimusehtojen kohdalla ei sovelleta neutraalia tulkintaperiaatetta (Hemmo ja Hoppu, 2008 I, k. 16.2). Oikeuskäytännössä tätä periaatetta on sovellettu muun muassa korkeimman oikeuden ratkaisuisissa KKO 1974-II-17, 1978-II-126 ja 1990:74. Epäselvyysääntö on erityisesti heikomman osapuolen suojaamiseksi luotu tulkintasääntö, joka korostuu kuluttajasopimuksissa ja niihin rinnastettavissa tilanteissa. Koska asiantuntijapalveluita ei yleensä ole tarkasti säännelty lailla, on palvelun sisällöstä sopiminen erityisen tärkeää epäselvyyksien välttämiseksi.

Korkeimman oikeuden tapauksessa 1990:7, A oli osallistunut matkatoimisto B:n järjestämälle seuramatkalle, johon sisältyi majoituksen lisäksi edestakaiset lentokuljetukset. A ei ollut käyttänyt menolentoa, mutta halusi loman päätyttyä osallistua paluulennolle. B ei sallinut A:n osallistua paluulennolle, koska menolento oli jätetty käyttämättä. Yhtiö B:n omat yleiset matkaehdot eivät olleet sisältäneet sellaista määräystä, jonka mukaan paluulennolle osallistuminen edellyttäisi menolennolle osallistumista. B ei ollut myöskään muulla tavalla antanut A:lle tiedoksi tällaista rajoitusta. Oikeus katsoi, että asiassa ei ollut perusteita tulkita yhtiön laatimia ehtoja siten, että paluulennolle saisivat osallistua vain ne asiakkaat, jotka olivat hyödyntäneet myös menolennon.

Korkein oikeus sovelsi periaatetta, jonka mukaan sopimuksen epäselvät ehdot tulkitaan sen osapuolen vahingoksi, joka on laatinut ehdot. Tässä tapauksessa matkatoimisto B oli laatinut sopimusehdot, ja koska ehtojen tulkinta ei ollut selkeä, epäselvyyksien vuoksi matkatoimiston oli kannettava vastuunsa. Korkein oikeus totesi myös, että vaikka matkatoimisto oli laatinut yleiset matkaehdot, ei näissä ehdoissa ollut nimenomaista määräystä, joka olisi estänyt lentokuljetusten käytön vain toiseen suuntaan. B:n oli siis täytettävä sopimus sen mukaan, miten matkustaja oli sen ymmärtänyt ja miten ehdot olivat tavallisesti tulkittavissa. Matkatoimistolla oli lisäksi ilmoittamisvelvollisuus, jolloin matkatoimiston on ilmoitettava matkustajalle kaikista matkakohteessa mahdollisesti rajoittavista käytännöistä tai määräyksistä. Koska B ei ollut erikseen ilmoittanut A:lle, ettei paluulentoa saanut käyttää, B oli vastuussa A:lle aiheutuneesta vahingosta.

Asiantuntijapalveluille on ominaista, että asiakkaalle tulee antaa riittävät tiedot päätöksenteon tueksi. Asiakkaan on voitava itse arvioida, mikä vaihtoehto palvelee hänen etuaan parhaiten. Ilman tätä velvollisuutta palvelun varsinainen tarkoitus ei toteutuisi. Jos toimeksiannon sisältö on epäselvä, asiantuntijapalvelun tarjoaja ei voi tarkasti määrittää, millaisia tietoja hänen tulisi asiakkaalle antaa. Jotta asiakas saa päätöksentekonsa kannalta olennaiset tiedot, palveluntarjoajan on ensin selvitettävä

asiakkaan tarpeet ja toimeksiannon tarkka sisältö. Asiantuntijapalvelujen taustalla olevalla periaatteella voidaan näin ollen perustella sitä, että asiantuntijalla on velvollisuus selvittää toimeksiannon sisältö. Tätä kantaa voidaan perustella myös vakuutusopimuslain 5 §:n analogialla. Vakuutusopimuslain markkinointivastuuta koskevien määräysten mukaan riskin vakuutusopimuksen sisällön jäämisestä epäselväksi kantaa vakuutuksenantaja eli palvelun tarjoaja. Asiakkaan ominaisuudet voivat vaikuttaa siihen, millä tavalla asiantuntijapalvelujen tarjoajan pitää toimeksiannon laajuus selvittää, jos palvelujen tarjoajan pitäisi olla niistä tietoinen. Asiantuntijapalvelujen tarjoajalla on tietynlainen käsitys asiakkaan asiantuntemuksesta, jolloin palvelujen tarjoajalla saattaa olla perusteltu syy olettaa asiantuntevan asiakkaan haluavan vastausta ainoastaan esittämäänsä yksittäiseen kysymykseen. Asiantuntemusta vaille olevan maallikon ei voida olettaa haluavan vastausta pelkästään nimenomaisesti esittämäänsä yksittäiseen kysymykseen (Mäntysaari, 2000, s. 250–251).

Toimeksiantosopimuksen laatiminen on erityisesti palveluntarjoajalle tarkoituksenmukaista ja tärkeää jo hänen oman oikeusturvansa vuoksi. Toimeksisaajan täytyy pystyä näyttämään toimeksiannon rajaukset sekä tehtävän suorittamista varten annetut pohjatiedot varsinkin siinä tapauksessa, jos häntä myöhemmin syytetään velvoitteidensa laiminlyönnistä. Kirjallisella sopimuksella toimeksisaaja voi myös rajoittaa omia vastuitaan ja rajata toimeksiannon koskemaan vain sitä, mikä kyseisessä tilanteessa on hänen vaikutuspiirissään. Toimeksiannon tarkoituksenmukainen raja on toimeksiantosuhteessa asiantuntijan asemassa olevan vastuulla (Norros, 2008, s. 638)

Monet asiantuntijapalvelut ovat lailla sääntelemättömiä, joten palvelun sisällöstä sopiminen on hyvinkin tarpeellista. Toimeksiantosopimuksen laatiminen on yleensä erityisen hyödyllistä palveluntarjoajalle, sillä toimeksisaajan on voitava osoittaa toimeksiannon rajat sekä tehtävän suorittamisen perustana olleet tiedot, jos häntä myöhemmin syytetään velvoitteidensa laiminlyönnistä. Kirjallinen sopimus antaa myös mahdollisuuden määritellä vastuuta rajoittavia ehtoja (Hemmo ja Hoppu 2006, luku 16).

4.4 Sopimuksen lakkaaminen

Toimeksiantosopimus päättyy yleensä silloin, kun toimeksiantotehtävä on suoritettu loppuun. Sopimus voidaan laatia määräaikaiseksi, jolloin se päättyy automaattisesti sovitun ajan umpeuduttua. Toimeksiantosopimus voidaan myös solmia toistaiseksi voimassa olevaksi, jolloin se pysyy voimassa, kunnes jompikumpi osapuoli irtisanoo sen. Mikäli irtisanomisaikaa ei ole määritelty, sopimus päättyy kohtuullisen ajan kuluttua irtisanomisesta (MyFondia, 2024).

Toimeksiantosopimusten luonteen vuoksi osapuolten välinen luottamus on keskeistä. Sopimus on voitava irtisanoa kumman tahansa aloitteesta, mikäli luottamussuhde järkkyy. Mikäli irtisanomismahdollisuudesta ei ole sovittu, perusteeton irtisanominen voi johtaa korvausvelvollisuuteen. Toimeksisaajalla on oikeus vapautua tehtävästään, jos syynä on esimerkiksi varusmiespalvelus, sairaus tai muu laillinen peruste, kuten vanhempainvapaa. Tässä tapauksessa hänen tulee ilmoittaa toimeksiantajalleen vetäytymisestään riittävän ajoissa, jotta toimeksiantaja ehtii hankkia korvaavan asiantuntijan. Toimeksiantosopimus voidaan purkaa, jos toinen osapuoli rikkoo sopimusta olennaisesti. Purkuperusteita voivat olla esimerkiksi rikos toimeksiantajaa kohtaan tai toistuvat sopimusrikkomukset, kuten laskujen laiminlyönti (MyFondia, 2024).

Molemmilla osapuolilla on sopimussuhteessa velvollisuuksia. Toimeksisaajan tulee täyttää sopimus huolellisesti ja huomioida toimeksiantajan etu. Hänellä on myös huolellisuus-, tiedonanto- ja tilintekovelvoite sekä mahdollinen vahingonkorvausvelvollisuus sopimusrikkomuksen yhteydessä. Sopimus kannattaa laatia yksityiskohtaisesti, jotta osapuolten vastuut ja velvollisuudet käyvät selkeästi ilmi. Sopimus pidetään luottamuksellisena, mikä mahdollistaa tarkkojen toimintaohjeiden antamisen. Joissain tapauksissa toimeksisaajalla voi olla seurantavelvollisuus myös varsinaisen tehtävän suorittamisen jälkeen, esimerkiksi varmistaakseen kaupan toteutumisen suunnitellusti. Mikäli toimeksiannon suorittamisessa ilmenee ongelmia toimeksisaajan laiminlyönnin vuoksi, seurantavelvollisuus korostuu (MyFondia, 2024).

Toimeksisaaja ei saa siirtää toimeksiantoa toiselle taholle ilman toimeksiantajan suostumusta, mutta hän voi käyttää apulaisia velvolluuksiensa täyttämässä. Tämä rajoitus koskee yleensä vain toimeksiannon keskeisiä tehtäviä, ja toimeksisaaja vastaa apulaistensa työstä sekä sen tuloksista. Tarvittaessa toimeksiantosopimukseen voidaan kirjata kielto käyttää apulaisia. Toimeksisaajan on oltava lojaali toimeksiantajaa kohtaan. Lojaalisuusvelvoite edellyttää toimeksiantajalta saatujen luottamuksellisten tietojen ja asiakirjojen salassapitoa. Lisäksi toimeksisaajalla on oikeus luottaa toimeksiantajan antamiin tietoihin. Lojaalisuus on molemminpuolinen velvoite, joten myös toimeksiantajan tulee toimia lojaalisti toimeksisaajaa kohtaan. Toimeksisaajan tulee suorittaa tehtävänsä huolellisesti, mikä tarkoittaa sekä yleistä huolellisuutta että ammatillista asiantuntemusta. Hänen on oltava ajan tasalla omalla alallaan ja toimittava toimeksiantajan antamien ohjeiden mukaisesti. Huolellisuusvelvoitteen laiminlyönti voi johtaa vahingonkorvausvastuuseen. Esimerkiksi toimeksiantosopimukseen liittyvä huolimattomuus, kuten myynti- tai välityskohteen omistuksen laillisuuden tarkistamatta jättäminen, voi aiheuttaa vahinkoja (MyFondia, 2024).

Toimeksisaajan on raportoitava toimeksiannon etenemisestä sekä toimeksiantajan rahavarojen ja omaisuuden hoidosta. Hänen tulee tehdä tili sovituksessa tai kohtuullisessa ajassa toimeksiannon päättymisestä. Tilintekovelvollisuus on tiukka, ja mikäli varojen käyttöä ei voida selvittää, katsotaan, ettei niitä ole käytetty toimeksiantajan hyväksi. Asiantuntijan on pystyttävä osoittamaan toimineensa moitteettomasti. Mikäli tiliä ei tehdä vapaaehtoisesti, sitä voidaan vaatia tai viime kädessä oikeusistuin voi määrätä sen tehtäväksi. Tietyissä tapauksissa voidaan sopia, ettei tiliä tarvitse laatia, jolloin riittää, että toimeksiantaja saa sovituksen suorituksen (MyFondia, 2024).

Toimeksiantajan keskeisin velvollisuus on toimeksisaajan palkkion maksaminen. Asiantuntijalla on oikeus saada kohtuullinen palkkio työstään sekä korvaus tehtävän hoitamisesta aiheutuneista kuluista, vaikka siitä ei olisi erikseen sovittu. Mikäli tehtävä on tarkoitettu vastikkeettomaksi, siitä tulee sopia erikseen. Palkkiosta tai sen määrääytymisperusteista kannattaa sopia toimeksiantosopimuksessa. Palkkio voi

määräytyä esimerkiksi kiinteän summan perusteella tai käytetyn ajan mukaan. Toimeksiantajan on myös osoitettava lojaaliutta asiantuntijaa kohtaan, myötävaikutettava sopimusvelvoitteiden täyttämiseen ja annettava tarvittavat tiedot tehtävän hoitamista varten. Mikäli toimeksiantaja rikkoo sopimusta, hän on vahingonkorvausvelvollinen toimeksisaajaa kohtaan (MyFondia, 2024).

5 Vahingonkorvausvastuun rajoittaminen

5.1 Vastuunrajoittaminen

Sopimusvapaus antaa osapuolille oikeuden muokata sopimussuhteen ehtoja vapaasti yhteisymmärryksessä. Tämä sisältää mahdollisuuden luoda uusia sääntöjä, muuttaa olemassa olevia sopimusehtoja ja lopettaa sopimus oikeussuhde esimerkiksi purkamalla se. Sopimuksen sitovuus on keskeinen periaate, joka ohjaa sopimusoikeutta ja suomalaista oikeusjärjestystä. Sitovuus tarkoittaa, että osapuolet ovat velvollisia täyttämään sopimuksessa määritellyt velvoitteet, ja mikäli sopimus rikotaan, rikkova osapuoli on velvollinen korvaamaan vastapuolelle aiheutuneen vahingon (Saarnilehto, 2005, s. 2).

Vahingonkorvaus sopimusoikeudessa perustuu pääasiassa positiivisen sopimusedun periaatteeseen. Tämä tarkoittaa, että korvaus pyrkii asettamaan vahinkoa kärsineen osapuolen siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi ollut, jos sopimus olisi täytetty asianmukaisesti. Korvaussumman määrittelyssä verrataan todellisia tapahtumia siihen hypoteettiseen tilanteeseen, joka olisi vallinnut, jos sopimus olisi suoritettu oikein. Tällaisen arvioinnin haasteena on, että toinen tapahtumien kulku perustuu oletuksiin, ja myös todellisen tapahtumien kulun arviointi voi sisältää epävarmuuksia (Saarnilehto, 2005, s. 2).

Sopimusoikeudellinen korvausvastuu perustuu harvoin kirjoitettuun lakiin. Säädettyä yleislakia sopimusoikeudellisesta korvausvastuusta ei Suomessa ole ja vahingon määrän laskeminen on vaikeaa. Tästä syystä vastuuriskien arviointi ei ole kovin helppoa. Sopimustekniikan kaikkein tärkeimpiä osa-alueita on oman vastuun hallinta. Sitoumuksiin liittyvien riskien hallintaan kuuluu riskien tunnistaminen. Vain tunnetut riskit on mahdollista hallita. Riskien tunnistamisen jälkeen ne on arvioitava, koska tavoitteena on selvittää, kuinka suuret taloudelliset menetykset riski toteutuessaan voisi aiheuttaa. Samalla arvioidaan riskin toteutumisen todennäköisyys (Saarnilehto, 2005, s. 2).

Kun riskit on tunnistettu ja arvioitu, niitä hallitaan sopimusoikeudellisin keinoin. Riskien hallintamenetelmiä ovat riskin poistaminen, pienentäminen, siirtäminen ja hyväksyminen. Riskienhallinnan toteutusta seurataan jatkuvasti, erityisesti huomioiden yrityksen toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Vastuun rajoittaminen kuuluu riskin pienentämisen keinoihin, mutta vastuuriskien hallinta ei rajoitu pelkästään vastuunrajoitusehtojen sisällyttämiseen sopimuksiin. Lisäksi on huomioitava, että vastuunrajoitukset eivät aina ole mahdollisia, eikä niitä voida pitää ainoana tapana hallita vastuukysymyksiä (Saarnilehto, 2005, s. 3).

Vastuuriskien hallintaan esitetään seuraavanlaista kokonaisuutta:

- Suoritusvelvollisuuden sisällön määrittelyyn liittyvät ehdot
- Ylivoimaista estettä tai muuta vastuuvapauttavaa seikkaa koskevat ehdot
- Korvattavien vahinkojen ja vastuun enimmäismäärän määrittelyyn liittyvät ehdot
- Velkojan käytettävissä olevat muut oikeuskeinot kuin pelkkä vahingonkorvaus
- Exit-tyyppiset ehdot, joiden avulla osapuoli voi tarvittaessa irrottautua sopimuksesta ilman suoritusta (Saarnilehto, 2005, s. 3–4).

Vastuunrajoitusehto on sisällytettävä sopimukseen. Se voi olla räätälöity, eli osapuolten erityisesti omaan sopimukseensa laatima ehto. Vastuunrajoitus voidaan toteuttaa myös vakioehdolla, jota toinen osapuoli käyttää yleisesti muissa sopimuksissaan (Saarnilehto, 2005, s. 5).

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1991:181, testamenttiriidassa A oli testamentannut omaisuuttaan B:lle ja C:lle. Riidassa oli kyse testamentin tulkinnasta ja omaisuuden jakamisesta. Lakimies D oli hoitanut riidan hoitamista ja laskuttanut palkkiotaan asiasta. D oli laskuttanut summan, joka oli huomattavasti suurempi kuin, mitä asiassa olisi kohtuudella voitu pitää perusteltuna. B ja C vaativat, että lakimiehen palkkio oli liian korkea ja vaativat, että se alennettaisiin kohtuulliselle tasolle. Korkein oikeus katsoi, että lakimiehen palkkio oli kohtuuttoman korkea, ottaen huomioon

työmäärän, asian luonteen ja tavallisen käytännön palkkiotasoissa. Korkein oikeus päätti, että lakimiehen tuli palauttaa se osa palkkiosta, joka ylitti kohtuullisen palkkion määrän. Palkkion kohtuullisuutta arvioidessa otettiin huomioon myös lakimiehen suorittaman työn laajuus ja siihen liittyvät työtunnit, mutta myös se, kuinka paljon vastaavat tehtävät tavallisesti maksavat.

Lakimiehen palkkio ei saa olla kohtuuttoman korkea, vaikka asiassa olisi ollut merkittäviä oikeudellisia kysymyksiä. Lakimiehen palkkiot tulee aina arvioida kohtuullisiksi, ottaen huomioon tehtävän laajuus ja asian käsittelyyn käytetty aika. Tämä päätös on merkittävä myös kuluttajansuojaoikeuden kannalta, sillä se suojaa asiakkaita liiallisilta palkkioilta, erityisesti tilanteissa, joissa asiakas ei ole voinut täysin vaikuttaa palkkion määrään.

5.2 Vastuunrajoitusehdot sopimuksen osana

5.2.1 Varsinaiset vastuunrajoituslausekkeet

Asiantuntijapalveluntarjoaja pyrkii rajoittamaan vastuutaan toimeksiantosopimuksessa määriteltyjen vastuunrajoitusehtojen avulla. Vastuun enimmäismäärä voidaan sopia kiinteäksi rahasummaksi tai sidotuksi asiantuntijan toimeksiannosta saamaan vastasuoritukseen. Tyypillisesti sovitaan myös siitä, että asiantuntijan korvausvastuu ei kata välillisiä vahinkoja (Hemmo ja Hoppu, 2008 I, k. 16.7).

Vastuunrajoituslausekkeet voidaan jaotella sisältönsä perusteella kahteen pääryhmään, nimenomaisiin eli varsinaisiin vastuunrajoituslausekkeisiin ja peiteltyihin vastuunrajoituslausekkeisiin. Peitellyistä lausekkeista voidaan ottaa omaksi ryhmäkseen vielä välilliset vastuunrajoituslausekkeet (Saarnilehto, 2005, s. 6).

Varsinaisilla vastuunrajoituslausekkeilla tarkoitetaan sopimusehtoja, joilla nimenomaisesti rajoitetaan sopijapuolen vastuuta sopimusrikkomuksen seurauksena. Näiden ehtojen tarkoituksena on vastuun rajoittaminen, ei vahingonkorvauksen määrän

määrittäminen. Esimerkiksi sopimussakko on keino, jolla voidaan vähentää vahingon käsittelyyn liittyviä todistelun haasteita. Vastuunrajoituslauseke voi kattaa sopimusvastuun kokonaisuudessaan, eli kaikki tapaukset, joissa osapuoli voi joutua korvaamaan vahinkoja esimerkiksi taloushallintopalveluiden suorittamisen yhteydessä tapahtuvan sopimusrikkomuksen vuoksi. Vastuuta voidaan myös rajata vain tietyissä suhteissa. Ensimmäisessä tapauksessa ehtoa kutsutaan yleiseksi vastuunrajoitukseksi, kun taas jälkimmäisessä kyse on erityisestä vastuunrajoituksesta. Yleiset vastuunrajoitukset voivat olla monimuotoisia, ja alla olevissa esimerkeissä rajoitukset on tehty korvausperusteen mukaan (Saarnilehto, 2005, s. 6).

- Sopijapuoli on vastuussa vain vahingoista, jotka se on aiheuttanut tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella.

- Sopijapuoli ei ole vastuussa vahingoista, jotka johtuvat ylivoimaisesta esteestä tai muusta vastaavasta ennakoimattomasta ja sopijapuolista riippumattomasta seikasta.

Ensimmäisessä esimerkissä vastuu syntyy sopimusta rikkovalle vain, jos hän tahallaan taikka törkeällä tuottamuksellaan aiheuttaa vastapuolelle vahingon. Törkeä tuottamus tarkoittaa suurta huolimattomuutta tai merkittävää laiminlyöntiä, ja on harkinnan varainen asia. Jos asiasta tulee riita, korkeimman oikeuden jäsenten enemmistö päättää, oliko kyseessä törkeä tuottamus vai ei (Saarnilehto, 2005, s. 7). Toinen esimerkki rajaa ylivoimaisesta esteestä johtuvat vahingot korvausvastuun ulkopuolelle. Tällaisella rajoitusehdolla on käytännön merkitystä erityisesti silloin, kun sopimuksessa tarkennetaan, mitä ylivoimaisella esteellä tarkoitetaan. Ilman tällaista määrittelyä lauseke ainoastaan toistaa yleisen sopimusoikeudellisen periaatteen, jonka mukaan osapuoli ei ole vastuussa sellaisista vahingoista, joita se ei ole voinut estää (Saarnilehto, 2005, s. 7).

Korvausvastuulle voidaan määrittää yläraja, joka rajoittaa korvausvelvollisuuden määrää. Yläraja voi olla määritelty euromääräisenä tai sopimuksen vastikkeen avulla. Pääasia on, että ehdoista käy ilmi ylärajan suuruus. Alla esimerkkejä tällaisista vastuunrajoitusehdoista (Saarnilehto, 2005, s. 7).

-Sopijapuolen korvausvastuu on rajattu enintään 500 000 euroon, riippumatta vahingon todellisesta laajuudesta.

-Vahingonkorvauksen enimmäismäärä on korkeintaan sopijapuolen kokonaispalkkion suuruinen, mikä rajoittaa vastuun suhteessa sopimuksen taloudelliseen arvoon.

-Sopijapuoli voi vaatia vahingonkorvausta enintään 15 prosenttia kauppahinnasta, mikä määrittää korvauksen enimmäismäärän suhteessa sopimuksen kokonaishintaan.

Korvausvelvollisuuden määrää voidaan rajoittaa myös siten, että korvattavaksi tulevat vain sopimuksessa erikseen sovitut, tietynlaiset vahingot, kuten esimerkiksi näin (Saarnilehto, 2005, s. 7).

-Sopijapuoli ei vastaa epäsuorista tai välillisistä vahingoista.

- Sopijapuoli vastaa ainoastaan niistä vahingoista, jotka ovat välittömässä syy-yhteydessä sopimusrikkomukseen.

Termien suoranainen, epäsuora, välillinen ja välitön vahinko -osalta sisältö ei ole yksiselitteinen. Oikeustieteellisessä kirjallisuudessa ja lakitekstissä kullakin nimityksellä voi olla kaksi merkitystä tai jopa enemmän. Sopimukseen on aina syytä kirjata esimerkeillä selvennetty määräys siitä, minkälaiset vahingot on suljettu korvausvastuun ulkopuolelle (Saarnilehto, 2005, s. 7).

Sopijapuolen vastuuta voidaan rajoittaa myös ajallisesti. Sopimukseen voidaan kirjata, että esimerkiksi tavaran toimittaja vastaa tavaran virheestä aiheutuvista vahingoista vain, jos vahinko on syntynyt vuoden kuluessa toimituksesta (Saarnilehto, 2005, s. 7).

- Sopijapuolen vastuu jatkuu siihen saakka, kunnes hänen suunnittelutehtävänsä perusteella toteutettu työ on hyväksytty työsuorittajan takuuajan vakuuden vapauttavan tai sitä vastaavan tarkastuksen perusteella. Ellei tällaista takuuaikaa ole määrätty, vastuu päättyy vuoden kuluttua suunnittelukohteen valmistumisesta.

Sopijapuolen vastuuta on mahdollista rajoittaa myös siten, että vastuuta ei synny lyhytaikaisista sopimusrikkomuksista. Tällöin vastuunrajoituksen ohessa voidaan sopia keinoista suoritusvirheen korjaamiseksi (Saarnilehto, 2005, s. 7).

-Sopijapuoli on vastuussa aiheutuneista vahingoista vain, mikäli sopimusrikkomusta ei ole korjattu sovittun määräajan kuluessa.

Vähäiset sopimusrikkomukset voidaan käsitellä vastaavasti rajoittamalla vastuuta pienten vahinkojen osalta. Tällöin vahingonkärsijällä on omavastuu, joka poistuu, jos vahinko ylittää sovittun rajan. Vastuunrajoituslauseke voi koskea ainoastaan tiettyjä sopimusrikkomuksia, jotka on tarkasti määritelty sopimuksessa. Tällöin kyseessä on erityinen lauseke, joka liittyy tiettyyn vahinkotilanteeseen (Saarnilehto, 2005, s. 7–8).

Erityisiä tilanteita koskevat ehdot voivat olla edellä mainitun kaltaisia. Niissä selostetaan tilanne tai vahinkotyyppi, jota rajoitus koskee, sekä määritellään, miten korvausvastuuta rajoitetaan. Alla esimerkkejä vastuunrajoituslausekkeista käytössä olleista vakioehdoista. (Saarnilehto, 2005, s. 8).

-Mikäli korjaamaton vika on olennainen, ostaja voi kirjallisesti ilmoittamalla purkaa sopimuksen. Tällöin hän voi vaatia kärsimästään vahingosta korvausta enintään 15 prosenttiin saakka kauppahinnasta.

-Jos ostaja ei maksa erääntyntä saatavaa kolmen kuukauden kuluessa, myyjällä on oikeus purkaa sopimus kirjallisesti ja vaatia ostajalta viivästyskoron lisäksi korvausta kärsimistään vahingoista. Korvauksen enimmäismäärä on kauppahinnan suuruinen.

5.2.2 Vastuunrajoitusten välilliset ehdot

Useat sopimusehdot rajoittavat välillisesti sopijapuolen vastuuta sopimusrikkomuksen tapauksessa. Korvauksen vaatiminen saattaa jopa estyä, jos sopimusehtoja ei noudateta. Ehto ei silti vähennä sopimuksen rikkojan vastuuta, jos vastapuoli toimii ehtojen mukaisesti. Alla muutama esimerkki välillisistä ehdoista (Saarnilehto, 2005, s. 8).

- Sopijapuolen on reklamoitava tavaran virheestä kolmen kuukauden kuluessa sen vastaanottamisesta, jotta hän voi vedota virheeseen.

-Kanne tavaran virheen perusteella on nostettava viimeistään vuoden sisällä tavaran vastaanottamisesta.

-Sopijapuolella on oikeus saada hyvitys todistamistaan kuluista.

- Sopijapuolella on oikeus saada hyvitys ainoastaan kuluista, joista hän on ilmoittanut vastapuolelle kuukauden kuluessa vahingon ilmenemisestä.

Kahdessa ensimmäisessä ja viimeisessä esimerkissä on asetettu sopijapuolelle velvollisuus toimia määräajassa. Samaten ensimmäisessä esimerkissä on mahdollisuus reklamoida, toisessa nostaa kanne ja viimeisessä ilmoittaa vahinkonsa. Laiminlyöjä menettää mahdollisuutensa saada korvausta, jos menettelyohjetta ei noudateta. Jos hän

taas toimii ehdon mukaisesti, korvaus voi olla täysimääräinen, koska oikein toimimisen varalta vastuuta ei ole rajoitettu. Kolmannessa esimerkissä on vahinkoa kärsineelle asetettu velvollisuus esittää selvitys kuluistaan. Todistustaakka vahingon määrästä on yleensäkin vahingon kärsineellä, joten ehdolla ei juuri ole merkitystä käytännössä. Sopijapuoli saa ehdon ja yleisten sääntöjenkin mukaan korvauksen vahingosta, jonka hän näyttää kärsineensä (Saarnilehto, 2005, s. 8).

5.3 Vastuuvakuutus

Asiantuntijapalveluiden tarjoajille, erityisesti taloushallintopalveluissa, on saatavilla erityisiä vastuuvakuutuksia, jotka kattavat toimeksiannon virheellisestä suorittamisesta aiheutuvat varallisuusvahingot. Tällaisen vakuutuksen ylläpitäminen on olennainen osa asiantuntijan riskienhallintaa. Myös toimeksiantajan on suositeltavaa varmistaa, että palveluntarjoajalla on riittävä vakuutussuoja, ellei tämän vastuunkantokykyä voida muutoin pitää riittävänä (Hemmo ja Hoppu, 2006, luku 16).

Toimeksiantosopimukseen on mahdollista lisätä määräys, jonka mukaan toimeksisaajan on ylläpidettävä riittävä vastuuvakuutus. Tämä määräys voi kuitenkin olla epätarkka ja jättää toimeksiantajan epävarmuuteen vakuutuksen kattavuuden suhteen. Täsmällisyyden varmistamiseksi sopimuksessa voidaan määritellä vähimmäisvakuutuksen määrä ja vaatia palveluntarjoajalta vakuutuskirjan ja -ehtojen toimittamista toimeksiantajan hyväksyttäväksi. Vakuutusehtoja laadittaessa on tärkeää varmistaa, että ne vastaavat palveluntarjoajan vahingonkorvausvastuuseen liittyviä riskejä. Riskienhallinnan näkökulmasta on ratkaisevaa, että kaikki vastuunrajoitusehtojen mukainen vastuu on vakuutuksen piirissä eikä vakuuttamatonta vastuuta jää (Hemmo ja Hoppu, 2006, luku 16).

Vakuutuksen kattavuutta arvioitaessa on tärkeää kiinnittää huomiota myös vakuutusehtojen mahdollisiin rajoituksiin. Esimerkiksi jotkin vakuutukset voivat rajata pois sopimusperusteiset vahingot tai sisältää omavastuurajat, jotka vaikuttavat käytännössä toimeksiantajan mahdollisuuksiin saada korvausta. Tämän vuoksi

sopimuksessa voidaan edellyttää, että palveluntarjoaja toimittaa vakuutusehdot etukäteen toimeksiantajan tarkistettaviksi.

On vältettävä tilanteita, joissa vastuunrajoitusehdot menettävät merkityksensä vakuutusta koskevien sopimusehtojen vuoksi. Tällainen tilanne voi syntyä, jos palveluntarjoajan vastuu on rajoitettu esimerkiksi palkkion määrään, mutta hänen on samalla pidettävä voimassa suurempaan määrään ulottuva vakuutus. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2003:26 katsottiin, että tällaisessa tapauksessa vastuunrajoitusehto menetti merkityksensä, koska asiakas saattoi luottaa vakuutussumman kattavan vastuun. Tätä ongelmaa voidaan välttää lisäämällä sopimukseen ehto, jonka mukaan palveluntarjoaja sitoutuu ylläpitämään "sopimuksen mukaisen enimmäisvastuunsa käsittävän vastuuvakuutuksen" (Hemmo ja Hoppu, 2006, luku 16).

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2003:26 käsiteltiin tilannetta, jossa konsulttiyrityksen (A) ja toimeksiantajan (B) välillä oli rakennuttamis- ja valvontatehtäviä koskeva sopimus, jossa oli sovittu, että konsultin vahingonkorvauksen yläraja olisi enintään konsulttipalkkion suuruinen, ellei sopimuksessa ollut erikseen määritelty muuta (Hemmo ja Hoppu, 2006, luku 16).

Sopimuksessa oli kuitenkin myös maininta, että konsultti sitoutui pitämään voimassa 5 000 000 markan vastuuvakuutuksen sopimuksen keston ajan. Korkeimman oikeuden ratkaistavaksi tuli, miten tämä vakuutussitoumus vaikuttaisi konsultin vastuunrajoitusehtoon ja erityisesti siihen, miten vastuuvakuutus ja sopimuksessa sovittu vahingonkorvauksen enimmäismäärä, eli konsulttipalkkio, olivat keskenään yhteydessä (Hemmo ja Hoppu, 2006, luku 16).

Yleisesti ottaen vastuuvakuutus on tarpeellinen, jos vakuutuksenottaja joutuu vahingonkorvausvastuuseen. Vakuutuksen kattavuus voidaan rajata esimerkiksi maantieteellisesti, liiketoiminnan tyyppin, vahinkotyyppin tai oikeussuhteen perusteella. Toimeksiantajan tulisi osana riskienhallintaansa varmistaa, että toimeksisaajalla on riittävä vakuutusuoja virheiden varalta. Sopimuksessa on suositeltavaa määritellä

vakuutuksen vähimmäismäärä ja edellyttää tarvittavat dokumentit vakuutuksen voimassaolon todistamiseksi. Näin varmistetaan, että vastuuvakuutus ja vastuunrajoitusehdot muodostavat toimivan kokonaisuuden ja kaikki sovitut vastuut on asianmukaisesti katettu (Hemmo ja Hoppu, 2008 I, k. 16.9).

Toimeksiantajan kannattaa arvioida myös omaa vakuutusturvaansa ja harkita erillisen vastuuvakuutuksen ottamista, mikäli palveluntarjoajan vakuutussuoja ei kata kaikkia mahdollisia riskejä. Tämä voi olla erityisen tärkeää pitkäkestoisissa tai taloudellisesti merkittävässä projekteissa, joissa toimeksiantajan taloudelliset menetykset voivat olla huomattavia mahdollisen virheen seurauksena.

Mikäli asiantuntijapalvelut liittyvät kansainväliseen liiketoimintaan, on varmistettava, että vastuuvakuutus kattaa myös ulkomaiset toimeksiannot. Joissakin tapauksissa kansalliset vahingonkorvausnormit ja oikeuskäytännöt voivat asettaa erilaisia vaatimuksia korvausvastuulle, mikä voi vaikuttaa vakuutusturvan riittävyyteen. Erityisesti yritysten, joilla on asiakkaita useissa eri maissa, tulisi varmistaa, että vakuutus on voimassa kaikilla relevanteilla lainkäyttöalueilla.

5.4 Toimeksiantajan velvollisuudet vastuun rajoittajana

Toimeksiantajan velvollisuudet vastuun rajoittajana liittyvät siihen, kuinka hän osaltaan varmistaa, että toimeksisaajan vastuu ja siihen liittyvät ehdot ovat selkeästi ja asianmukaisesti määritelty. Sopimusoikeudellisten korvaussääntöjen mukaan toimeksiantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, mikäli hän laiminlyö omat sopimusveloitteensa. Toimeksiantosuhteessa toimeksiantajan keskeisin velvollisuus on asianmukaisen palkkion maksaminen. Lisäksi hänellä on yleinen lojaliteettivelvollisuus sekä myötävaikuttamisvelvollisuus sopimuskumppaniaan kohtaan. Toimeksiantajan tiedonantovelvollisuus määräytyy tapauskohtaisesti sopimustilanteen mukaan, ja hänen tulee antaa toimeksisaajalle toimeksiannon suorittamiseen tarvittavat tiedot. Sopimuksella voidaan asettaa toimeksiantajalle myös muita velvollisuuksia.

Oikeuskäytännössä toimeksiantajan huolellisuusvelvollisuuden rikkomisena on pidetty esimerkiksi riittämättömien tietojen antamista toimeksisaajalle (Ahola, 2014, s. 23).

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2008:91 käsiteltiin tilannetta, jossa A oli neuvotellut B:n kanssa sopimuksesta. Sopimusneuvotteluissa syntyi väärinkäsitys siitä, mitä ehtoja sovittiin ja miten ne koskivat sopimuksen osapuolia. A väitti, että B ei ollut antanut riittävästi tietoa sopimuksen edellytyksistä ja ehdoista, mikä johti siihen, että sopimus solmittiin virheellisten oletusten perusteella. A vaati sopimuksen purkamista tai sen ehtojen tulkittamista heidän kannaltaan edullisesti, koska he eivät olleet saaneet riittävästi tietoa ennen sopimuksen tekemistä. Korkein oikeus totesi, että neuvottelutilanteessa syntyvällä väärinkäsityksellä voi olla merkitystä, erityisesti silloin, kun toinen osapuoli ei ole saanut riittävästi tietoa sopimuksen ehdoista ja edellytyksistä. Oikeuden mukaan osapuolilla on velvollisuus varmistaa, että sopimuksen sisältö ymmärretään oikein, ja jos väärinkäsitys johtuu puutteellisesta tiedonannosta, se voi vaikuttaa sopimuksen pätevyyteen ja ehtojen tulkintaan.

Tiedonantovelvollisuuden merkitys sopimusneuvotteluissa on suuri. Jos osapuoli ei ole antanut riittävästi tietoa sopimuksen ehdoista ja edellytyksistä, se voi johtaa väärinkäsityksiin, jotka vaikuttavat sopimuksen voimassaoloon tai tulkintaan. Sopimusosapuolten välinen luottamus ja tiedon avoimuus ovat keskeisiä tekijöitä sopimusneuvotteluissa, ja puutteet tiedonannossa voivat aiheuttaa oikeudellisia seurauksia. Korkein oikeus on linjannut, että osapuolten on annettava toisilleen riittävät tiedot ja varmistettava, että sopimuksen sisällöstä ei jää epäselvyyksiä.

Sopimusosoikeuden peruseriaatteena on, että toimeksisaaja voi luottaa toimeksiantajan antamien tietojen paikkansapitävyyteen. Asiantuntijapalvelut muodostavat tässä suhteessa erityistapauksen, sillä toimeksiantajalla on yleensä toimeksisaajaa heikompi tietämys asiasta. Sopimuksen ensisijainen tarkoitus on avustaa toimeksiantajaa toimeksisaajan asiantuntemuksen alaan kuuluvassa asiassa. Toimeksiantaja ei välttämättä osaa muotoilla toimeksiantoaan tarkoituksenmukaisesti tai antaa kaikkia

tapauksen kannalta merkityksellisiä tietoja oma-aloitteisesti. Tästä syystä toimeksiantajan antamiin tietoihin tulee voida luottaa, sillä tietojen erillinen tarkistaminen lisää työmäärää eikä ole aina mahdollista.

Asiantuntijapalvelusopimuksissa toimeksiantajan tietämis- ja selonottovelvollisuus ei ole yhtä keskeinen kuin muissa sopimustyypeissä. Toimeksiantajan selonottovelvollisuus ei voi olla kovin korkea, sillä asiantuntijapalveluja käytetään yleensä silloin, kun toimeksiantajalla ei ole riittävästi asiantuntemusta. Yhteisömuotoisten toimeksiantajien osalta voidaan usein olettaa, että toimeksiantaja hallitsee yleisesti tunnetut asiaan liittyvät tiedot. Kuitenkin yhtiömuotoisen toimeksiantajan ei tule voida vedota tietämättömyyteen, jos sen hallituksen jäsenet eivät ole asiantuntijoita eivätkä ymmärrä toimeksiannon merkitystä (Wuolijoki, 2009, s. 372–373).

Toimeksiantajan tehtävänä vastuun rajoittajana on varmistaa, että sopimus- ja vakuutusehdot ovat selkeät, yhdenmukaiset ja molempien osapuolten kannalta kohtuulliset. Tämä auttaa välttämään oikeudellisia ristiriitoja ja parantaa toimeksiannon sujuvuutta. Lisäksi toimeksiantajan on tärkeää valvoa, että toimeksisaaja noudattaa sovittuja vastuuperiaatteita ja että vastuunhallintamekanismit, kuten vakuutukset, ovat voimassa ja asianmukaisesti dokumentoituja. Tällä tavoin toimeksiantaja voi vähentää riskiä ja turvata sekä omat että toimeksisaajan oikeudet mahdollisten sopimusriitojen varalta.

6 Asiantuntijan velvollisuudet

6.1 Yleistä velvollisuuksista

Asiantuntijapalveluja tarjoavalla on velvollisuus noudattaa huolellisuus-, lojaliteetti-, tiedonanto- ja salassapitovelvoitteita. Toimeksisaajalla on myös velvollisuus suorittaa tehtävänsä eli toimia sovitulla tavalla. Mikäli toimeksisaaja ja tilaaja eivät ole sopineet palveluksen luovutusajankohdasta, se tulee toimittaa kohtuullisessa ajassa sopimuksen tekemisestä, ottaen huomioon palveluksen laatu ja laajuus. Toimeksisaajan on myös huolehdittava palveluksen suorittamiseksi tarvittavien aineiden, varaosien ja tarvikkeiden hankkimisesta, ellei toisin ole sovittu (Minilex, 2025).

Asiantuntijan on noudatettava huolellisuus-, lojaliteetti- ja tiedonantovelvollisuuksiaan, vaikka näitä velvollisuuksia ei olisikaan erikseen mainittu toimeksiantosopimuksessa. Toimeksiantosopimuksissa on yleensä sovittava salassapitovelvollisuudesta, ja lojaliteettivelvollisuuden mukaisesti asiantuntijan on pidettävä luottamuksellisina kaikki tiedot, jotka voivat vahingoittaa toimeksiantajansa etuja. Tämän lisäksi tietyillä toimialoilla on tarkoin säädeltyjä säännöksiä, jotka koskevat salassapito- ja vaitiolovelvollisuuksia, ja asiantuntijan on noudatettava näitä sääntöjä, vaikka niitä ei olisikaan erikseen mainittu sopimuksessa (Saarnilehto, Hemmo ja Kartio, 2001, s. 1015–1017).

Asiantuntijan keskeisin velvollisuus on huolellisuusvelvollisuus, joka toimii perustana kaikille muille velvollisuuksille. Käytännössä kaikki asiantuntijan vastuut voidaan jäljittää huolellisuusvelvollisuuteen, joka edellyttää riittävän huolellisuustason ylläpitämistä asiantuntijan toiminnassa. Asiantuntijan ja toimeksiantajan välinen suhde perustuu usein erityiseen luottamukseen, minkä vuoksi lojaliteettivelvollisuus on keskeinen osa asiantuntijapalvelusopimuksia. Huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudet toimivat metavelvollisuuksina, joiden pohjalta asiantuntijan muut vastuut kumpuavat. Lojaliteettivelvollisuuteen liittyy usein myös tiedonanto- ja neuvontavelvollisuus, joiden merkitys on korostunut Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä. Vaikka tiedonanto-

ja neuvontavelvollisuus liittyvät lojaliteettivelvoitteeseen, ne muodostavat itsenäisen kokonaisuuden, jonka merkitys on käytännön työssä kasvanut huomattavasti. Salassapitovelvollisuus on erityisen tärkeä asiantuntijan ja toimeksiantajan välisissä sopimuksissa, joissa luottamus on keskeinen tekijä. Salassapitovelvollisuus ansaitsee erillisen tarkastelun, koska se perustuu usein joko nimenomaiseen salassapitoehtoon tai lain säädöksiin (Hemmo ja Hoppu, 2008 I, k. 16).

6.2 Tiedonantovelvollisuus

Sopimussuhteessa osapuolina ovat asiantuntija ja hänen asiakas tai toimeksiantaja. Oikeuskäytännön mukaan asiantuntijalla on laaja tiedonantovelvollisuus, joka kattaa usein myös sellaisia seikkoja, jotka eivät ole nimenomaisesti määriteltyjä toimeksiannossa, mutta voivat silti vaikuttaa toimeksiantajan taloudelliseen tilanteeseen tai etuihin. Tällöin asiantuntijan on varmistettava, että toimeksiantajalle toimitetaan kaikki oleellinen tieto, joka voi vaikuttaa toimeksiannon toteutukseen tai sen taloudellisiin seurauksiin (Virtanen, 2006, s. 15–17).

Sopimussuhteessa tiedonantovelvollisuus on yleensä sillä osapuolella, jonka käytettävissä tieto on helpommin saatavilla. Lakisääteisellä tiedonantovelvollisuudella pyritään suojaamaan heikompaa osapuolta sopimussuhteessa. Tämä velvollisuus on erityisen merkittävä kuluttajasopimuksissa, joissa elinkeinonharjoittajalla on ostajaa kohtaan tavallista laajempi tiedonantovelvollisuus. Tällöin elinkeinonharjoittajan on varmistettava, että kuluttajalle annetaan riittävästi tietoa, jotta tämä voi tehdä tietoon perustuvan päätöksen sopimuksen tekemisestä (Minilex, 2024).

Tiedonantovelvollisuudella tarkoitetaan sopimusosapuolen velvollisuutta toimittaa toiselle osapuolelle tietoja, jotka liittyvät sopimukseen, niin sopimuksen tekemisen aikana kuin sen voimassaolon aikana. Se on lojaliteettivelvollisuutta konkreettisempi, koska se edellyttää tiedon siirtämistä tiedollisesti vahvemmassa asemassa olevalta osapuolelta toiselle. Esimerkkinä tiedonantovelvollisuuden ajallisesta ulottuvuudesta

voidaan mainita takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999, TakL) säännökset. Lain mukaan takaajalle on annettava tietoja sekä ennen takauksen antamista (TakL 12 §) että takauksen voimassa ollessa (TakL 13 ja 14 §)

Tiedonantovelvollisuuden ja lojaliteettivelvollisuuden välinen erottelu ei ole kuitenkaan oikeustieteellisessä keskustelussa selkeä. Lojaliteettivelvollisuus usein ilmentyy tiedonantovelvollisuutena, ja lojaliteettiperiaate voi toimia perustana tiedonantovelvollisuudelle sopimussuhteessa. Ilman kirjoitetun lain nimenomaista sääntelyä tiedonantovelvollisuus voi perustua siihen, että sopimusosapuolen on tietyissä olosuhteissa huomioitava myös vastapuolen etu. Lojaliteettiperiaate voi toimia perustana sekä laissa säädetyille että säätelemättömille tiedonantovelvollisuuksille. Tiedonantovelvollisuuden ja lojaliteettivelvollisuuden eroa havainnollistaa korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 1993:130 sivulla 25–26. Oikeuskirjallisuudessa tämä ratkaisu on yhdistetty nimenomaan lojaliteettivelvollisuuteen. Siinä sopimusehtoperusteinen huomautuksentekovelvollisuus koski suoritusaikaista vastuuta, mutta se laajennettiin lojaliteettiperiaatteen mukaisesti kattamaan jo sopimuksen valmisteluvaiheen (Saarnilehto ym., 2012).

Tiedonantovelvollisuus on tyypillisesti sidottu tiettyihin sopimustyypeihin, eikä se ole yleinen velvollisuus. Tiedonantovelvollisuus tarkoittaa erityisesti sellaista velvollisuutta, joka on määritelty laissa, oikeuskäytännössä tai itse sopimuksessa, ja joka velvoittaa osapuolen antamaan tarkasti määriteltyjä tietoja toiselle osapuolelle. Esimerkiksi vakuutusopimuksissa ja kuluttajasopimuksissa on usein tällaisia velvollisuuksia. Mikäli tällaista velvollisuutta ei ole, tilanne on arvioitava lojaliteettivelvollisuuden näkökulmasta (Saarnilehto ym., 2012).

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2023:60 X Oy ja rahoitusyhtiö olivat tehneet sopimuksen X Oy:n laskusaatavien rahoittamisesta. X Oy:n hallituksen varajäsen oli myöntänyt rahoitusyhtiölle yleistakuun, joka kattoi kaikki X Oy:n nykyiset ja tulevat velat, mutta rajoittui tiettyyn ennalta määrättyyn rahamäärään. Rahoitusyhtiö vaati takaajalta

suoritusta rahoitussopimuksen jälkeen rahoittamistaan laskusaatavista. Korkein oikeus totesi, että yleistakauksessa tulee olla määrätty takauksen voimassaoloaika tai aika, jonka kuluessa syntyvistä tai erääntyvistä pääveloista takaaja vastaa. Koska takaussitoumuksessa ei ollut määrätty tällaista ajallista rajoitusta, takaus ei täyttänyt Takauslain 5.1 §:n vaatimuksia. Korkein oikeus katsoi, että takaussitoumuksessa oli yksilöity riittävällä tavalla päävelka, jonka myöntämisen yhteydessä takaus oli annettu. Takaaja oli näin ollen vastuussa rahoitussopimuksen nojalla syntyneistä rahoitussaamisista, vaikka ne olivat muodostuneet vasta rahoitussopimuksen allekirjoittamisen ja takaussitoumuksen antamisen jälkeen.

Yleistakauksessa tulee olla selkeästi määritelty takauksen voimassaoloaika tai aika, jonka kuluessa takaaja vastaa pääveloista. Ilman tällaista määrittelyä takaus ei täytä Takauslain vaatimuksia. Ratkaisu osoittaa lisäksi, että vaikka takauksen ajallinen rajoitus puuttuu, päävelan yksilöinti takauksen antamisen yhteydessä voi riittää takaajan vastuulle.

6.3 Neuvontavelvollisuus

Neuvontavelvollisuus kuuluu asiantuntijan lojaliteettivelvollisuuden piiriin ja sen toteuttaminen on keskeinen osa ammattimaista asiantuntijapalvelua. Se tarkoittaa, että asiantuntijan on annettava asiakkaalle tai toimeksiantajalle tarpeellisia ja oikea-aikaisia neuvoja, jotka liittyvät hänen palveluunsa tai sopimussuhteeseen. Neuvontatehtävien merkitys on viime vuosina kasvanut, minkä seurauksena myös neuvontavelvollisuuden oikeudellinen painoarvo on korostunut. Asiantuntijapalveluiden tarjoajille on asetettu laajoja velvoitteita, joiden tarkoituksena on turvata asiakkaan etu ja varmistaa päätöksenteon pohjaksi annettavan tiedon riittävyys. Neuvontavelvollisuuden laiminlyönti tai tiedonantovirhe voi johtaa asiantuntijan vahingonkorvausvastuuseen, mikäli asiakkaalle aiheutuu vahinkoa, joka olisi ollut vältettävissä oikea-aikaisella ja asianmukaisella neuvonnalla (Teräväinen, 2008, s.35).

Neuvontavelvollisuus on läheisessä yhteydessä tiedonantovelvollisuuteen, mutta se ulottuu tätä laajemmalle. Tiedonantovelvollisuus kattaa olennaisen tiedon jakamisen asiakkaalle, kun taas neuvontavelvollisuus edellyttää asiantuntijalta myös tiedon tulkintaa ja suositusten antamista asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Asiantuntijan on paitsi tarjottava tietoa, myös aktiivisesti selvitetään asiakkaan tilanne ja tavoitteet, sekä annettava neuvoja sopivimman toteutustavan valinnassa, vaikka siitä ei olisi erikseen sovittu (Teräväinen, 2008, s.35)

Talousasiantuntijan neuvontavelvollisuus tarkoittaa velvollisuutta antaa asiakkailleen oikea-aikaista, riittävää ja totuudenmukaista neuvontaa taloudellisista kysymyksistä. Tämä velvollisuus on osa asiantuntijan lojaliteettivelvollisuutta, ja sen laiminlyönti voi johtaa vastuuseen, jos asiakas kärsii neuvonnan puutteellisuudesta vahinkoa. Tiedonantovelvollisuuden ero neuvontavelvollisuuteen on, että tiedonantovelvollisuus tarkoittaa olennaisen tiedon jakamista asiakkaalle, neuvontavelvollisuudessa asiantuntijan tulee tulkita tietoa asiakkaan puolesta ja tarjota suosituksia.

Talousasiantuntijan neuvontavelvollisuuteen kuuluu, että asiakkaalle on annettava kattavaa ja selkeää tietoa taloudellisista riskeistä ja mahdollisuuksista, neuvonnan tulee perustua ajantasaiseen tietoon, asiantuntija ei saa suosia omia tai muiden tahojen intressejä asiakkaan kustannuksella ja asiakkaalle on esitettävä eri vaihtoehdot ja niiden vaikutukset päätöksentekoon. Mikäli asiantuntija laiminlyö neuvontavelvollisuutensa, seurauksena voi olla vahingonkorvausvastuu. Esimerkiksi sijoitusneuvojan tulee varmistaa, että asiakas ymmärtää sijoituksen riskit, ja mikäli tämä ei toteudu, neuvoja voi joutua vastuuseen asiakkaalle aiheutuneista taloudellisista tappioista.

6.4 Huolellisuusvelvollisuus

Toimeksisaajan tulee täyttää velvollisuutensa huolellisesti. Sopimussuhteessa kummallakin sopimusosapuolella on velvollisuus toimia huolellisesti suorittaessaan velvoitteitaan. Vahingonkorvausvastuu syntyy, jos toinen sopimusosapuoli on tuottamuksellisesti toiminut toista osapuolta vahingoittavalla tavalla. Asiantuntijoille on yleisesti asetettu sopimusoikeudessa vaativa huolellisuusmittapuu.

Huolellisuusmittapuun varaan rakentuva vastuu antaa riittävät mahdollisuudet arvioida ja ratkaista muun muassa kysymys siitä, onko toimeksisaaja huolehtinut sopimusvelvoitteidensa täyttämistä asianmukaisesti ja huolellisesti, ja onko hän toiminut lain tai sopimuksen mukaisesti. Huolellisuusmittapuu, esimerkiksi lainsäädännön tai sopimusehtojen mukainen huolellisuusvaatimus, tarjoaa kehyksen arvioida, onko toimeksisaaja täyttänyt velvoitteensa asianmukaisella tavalla. Tällöin arviointi ei perustu vain siihen, onko tehtävä suoritettu, vaan siihen, onko se suoritettu vaaditulla huolellisuudella (HE 360/1992).

Hallituksen esityksessä HE 360/1992 käsitellään vahingonkorvauslakia ja erityisesti toimeksisaajan huolellisuusvastuuta. Tämä esitys liittyy lakiin, jossa säädetään vastuusta sopimussuhteissa sekä siitä, millaista huolellisuutta toimeksisaajalta edellytetään sopimustehtäviensä suorittamisessa.

Keskeinen sisältö HE 360/1992:ssa:

1. Huolellisuusmittapuu:

Hallituksen esityksessä korostetaan, että toimeksisaajan vastuu määräytyy hänen toiminnassaan noudattaman huolellisuuden perusteella. Tämä huolellisuus arvioidaan tapauskohtaisesti sen mukaan, mitä tehtävän laatu ja sopimusvelvoitteet edellyttävät.

2. Toimeksisaajan vastuu:

- Jos toimeksisaaja ei ole toiminut riittäväällä huolellisuudella, hänen voidaan katsoa rikkoneen sopimusvelvoitteensa.
- Tämä huolellisuus voi vaihdella riippuen sopimuksen ehdoista, toimeksiannon luonteesta ja yleisistä huolellisuusvaatimuksista.

3. Vahingonkorvausperiaatteet:

- Esityksessä käsitellään myös vahingonkorvausvastuuta silloin, kun huolellisuusvelvoitetta ei ole noudatettu.
- Tämä liittyy erityisesti siihen, millä perusteella vahinkoa kärsinyt osapuoli voi esittää vaatimuksia.

Tämä hallituksen esitys liittyy vahingonkorvauslain ja siihen liittyvän oikeuskäytännön kehittämiseen. HE 360/1992:ta käytetään usein tulkintaperusteena arvioitaessa toimeksisaajan vastuuta erityisesti sopimusperusteisissa tehtävissä. Asiantuntijalta odotettava huolellisuustaso määräytyy yleisten menettelytapojen ja samankaltaisissa tehtävissä toimivien tahojen toimintaan kohdistuvien odotusten perusteella. Huolellisuusvelvollisuuden rikkominen voi johtaa velvollisuuteen korvata toimeksiantajalle aiheutunut vahinko. Toimeksisaajan on toimittava toimivaltansa rajoissa ja noudatettava saamiaan ohjeita. Huolellisuusvelvollisuuden rikkominen tarkoittaa, että toimija ei ole noudattanut vaadittavaa huolellisuuden tasoa tehtävissään tai sopimusvelvoitteissaan. Hallituksen esityksessä HE 360/1992 käsitellään, kuinka tämä voi johtaa vahingonkorvausvastuuseen, mikäli laiminlyönti aiheuttaa vahinkoa. Rikkomista arvioidaan objektiivisesti, ja se perustuu siihen, mitä vastaavassa tilanteessa toimivalta henkilöltä olisi kohtuudella edellytetty. Esitys liittyy erityisesti vahingonkorvauslain ja sopimusoikeuden huolellisuusvaatimukseen, ja se antaa ohjeistusta siitä, miten rikkomusta arvioidaan tapauskohtaisesti.

Taloushallinnon asiantuntijan huolellisuusvelvollisuutta on käsitelty korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2001:128, jossa käsitellään asiantuntijan vastuuta ja

erityisesti tilitoimiston velvollisuutta antaa asiakkaalleen oikeaa ja riittävää tietoa neuvontapalveluissaan. Tapauksessa pohdittiin, oliko tilitoimisto toiminut huolimattomasti, kun se ei varoittanut asiakastaan kommandiittiyhtiön yhtiöosuuden myynnistä aiheutuvista veroseuraamuksista. Kantajana oli asiakas, joka käytti tilitoimiston palveluja, ja vastaajana oli tilitoimisto, joka oli antanut neuvoja asiakkaalle. Asiakas oli myynyt kommandiittiyhtiönsä yhtiöosuuden. Myynnistä aiheutui merkittävä veroseuraamus, jota asiakas ei ollut osannut ennakoida. Tilitoimisto ei ollut varoittanut asiakasta yhtiöosuuden myynnin verovaikutuksista, vaikka tämä oli pyytänyt neuvoa asiassa. Asiakas katsoi, että tilitoimisto oli laiminlyönyt velvollisuutensa antaa kattavia neuvoja.

Korkein oikeus päätyi ratkaisuun, jonka mukaan tilitoimisto oli laiminlyönyt huolellisuusvelvoitteensa asiakasta kohtaan. Tärkeimpiä perusteita olivat mm. asiantuntijan vastuu, koska tilitoimiston edustajana toimivan asiantuntijan velvollisuus oli antaa asiakkaalle oikeaa ja riittävää tietoa. Tässä tapauksessa tilitoimiston olisi pitänyt varoittaa asiakasta yhtiöosuuden myynnistä aiheutuvista veroseuraamuksista. Tärkeä peruste oli myös huolellisuusvelvoite, koska asiantuntijalla oli velvollisuus tunnistaa asiakkaan tilanteeseen liittyvät olennaiset riskit ja informoida niistä. Tilitoimiston huolellisuusvelvoite edellytti, että se olisi kiinnittänyt asiakkaan huomion mahdollisiin verovaikutuksiin. Tilitoimiston laiminlyönti oli syy-yhteydessä asiakkaalle aiheutuneeseen vahinkoon. Asiakas ei ollut myynyt yhtiöosuutta tietoisena kaikista siihen liittyvistä veroseuraamuksista, ja tästä koitui merkittävä taloudellinen tappio. Tilitoimisto määrättiin korvaamaan asiakkaalle vahingon määrä, koska sen laiminlyönti oli suoraan johtanut asiakkaan kärsimään taloudelliseen vahinkoon.

6.4 Selvitysvelvollisuus

Selvitysvelvollisuuden laajuus vaihtelee sen mukaan, minkälaisesta asiantuntijapalvelusta on kyse. Asiantuntijapalvelujen tarjoajan selvitysvelvollisuus voi syntyä kahdella tavalla: voidaan erottaa epäitsenäinen ja itsenäinen selvitysvelvollisuus. Asiantuntijapalvelujen tarjoajan on tehtävä tarpeellisia selvityksiä täyttääkseen tiedonantovelvollisuutensa. Tätä kutsutaan epäitsenäiseksi selvitysvelvollisuudeksi. Toisaalta asiantuntijapalvelujen tarjoajalla voi olla myös itsenäinen selvitysvelvollisuus, joka perustuu hänen työprosessiaan säänteleviin normeihin – vaikka vastaavaa tiedonantovelvollisuutta ei olisikaan. Voidaankin kysyä, onko selvitysvelvollisuus sopimukseen perustuva velvoite, jonka rikkominen katsotaan sopimusrikkomukseksi, vai onko se muu käyttäytymisnormi, jonka rikkominen otetaan huomioon arvioitaessa tuottamuksen olemassaoloa (Mäntysaari, 2000, s. 264).

Epäitsenäistä selvitysvelvollisuutta tarkastellaan vain tuottamuksen arvioinnin yhteydessä. Sen rikkominen johtaa yleensä myös tiedonantovelvollisuuden rikkomiseen, mikä voi ilmetä esimerkiksi virheellisenä neuvona. Käytännössä asiakkaan on helpompi osoittaa, että asiantuntijapalvelujen tarjoaja on rikkonut tiedonantovelvollisuuttaan, kuin että tämä olisi laiminlyönyt selvitysvelvollisuutensa. Jos asiakas vetoaa tiedonantovelvollisuuden rikkomiseen, hänen ei tarvitse erikseen osoittaa rikkomuksen syytä. Epäitsenäisen selvitysvelvollisuuden rikkominen ei myöskään yleensä aiheuta vahinkoa, jos asiakas on saanut riittävät tiedot muulla tavoin. Tässä yhteydessä epäitsenäinen selvitysvelvollisuus tarkoittaa vain velvollisuutta toimia asianmukaisella tavalla, mikä otetaan huomioon tuottamusarvioinnissa (Mäntysaari, 2000, s. 264–265).

Itsenäinen selvitysvelvollisuus ei yleensä vaikuta asiantuntijan vastuuseen. Se voi perustua esimerkiksi hyvään tilintarkastustapaan, hyvään asianajajatapaan, vakuutuslakia, lakiin vakuutusvälittäjistä tai muihin asiantuntijapalvelujen työprosesseja säänteleviin normeihin. Mikäli velvollisuuksia ei ole erikseen säädetty, asiantuntijan velvoitteet määräytyvät harjoitetun toiminnan eikä palveluntarjoajan aseman perusteella. Asiantuntijoiden on noudatettava huolellisesti yleisesti hyväksytyjä

toimintatapoja riippumatta siitä, toimivatko he esimerkiksi asianajajina, tilintarkastajina tai muissa asiantuntijatehtävissä (Mäntysaari, 2000, s. 265).

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2017:17, A vaati työnantajayhtiöltä korvausta työtapaturmassa saamistaan vammoista johtuvasta työansion menetyksestä. Korvauksen määrä oli esitetty euromääräisinä summina kuukausittain siihen saakka, kun A täyttäisi 65 vuotta. A halusi, että korvauksesta vähennettäisiin kaikki ne etuudet, jotka hän oli saanut tai saisi, kuten sairauspäiväraha, työttömyyskorvaus, palkka ja eläke. A ei kuitenkaan esittänyt selvitystä saamistaan tuloista, vaan katsoi, että tulojen selvittäminen kuuluu vasta täytäntöönpanovaiheeseen. Hän uskoi, että tiedot voidaan esittää myöhemmin, kun mahdollinen korvaus määräytyy. Työnantajayhtiö kiisti kanteen sekä perusteeltaan että määrältään. Korkein oikeus totesi, että A:n vaatimus oli perusteltu siinä mielessä, että työtapaturmasta johtuva korvaus voi sisältää työansion menetyksestä aiheutuvia maksuja, jotka on tarkistettava saatujen etuuksien vähentämistä varten. A:n vaatimuksen mukaisesti vähennettävien etuuksien kuten sairauspäivärahan, työttömyyskorvauksen, palkan ja eläkkeen määrä tulee ottaa huomioon korvauksen määräytymisessä. Korkein oikeus kuitenkin huomautti, että A:n velvollisuus esittää selvitys tuloistaan on olennainen osa korvauksen määrän arviointia. Ilman näitä tietoja ei voida tarkasti määrittää, kuinka paljon vähennyksiä tulee tehdä ja kuinka suuri korvaus on lopulta. Hovioikeus oli antanut tuomion, joka oli periaatteessa A:n vaatimus, mutta tämä tuomio ei ollut täydellinen ilman A:n tulojen selvittämistä, joka oli olennaista täytäntöönpanovaiheessa.

Tulojen selvitysvastuun merkitys on suuri vahingonkorvausasioissa, erityisesti silloin, kun etuuksia, kuten sairauspäivärahaa, palkkaa ja eläkettä, voidaan vähentää korvauksista. Korkein oikeus katsoi, että vaikka vaatimukset voivat olla oikeutettuja, korvauksen määrää ei voida määrätä ilman tarvittavia selvityksiä tuloista. Tämä tuo esiin myös käytännön toteutuksen kysymyksen, kun osapuolet eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja ennen oikeudenkäyntiä.

6.5 Salassapitovelvollisuus

Asiantuntijan salassapitovelvollisuus on keskeinen periaate monilla aloilla, kuten oikeudessa, terveydenhuollossa, liike-elämässä ja tutkimuksessa. Tämä velvollisuus tarkoittaa, että asiantuntijalla on oikeudellinen ja eettinen velvollisuus pitää luottamukselliset tiedot salassa, ellei niiden paljastamiseen ole lainmukaista perustetta tai asiakkaan lupaa. Salassapitovelvollisuus tarkoittaa asiantuntijan velvoitetta suojata asiakkaan tai toisen osapuolen luottamuksellisia tietoja, estää näiden tietojen joutuminen asiattomien henkilöiden tietoon ja noudattaa alan lainsäädäntöä ja eettisiä periaatteita. Asiantuntijan salassapitovelvollisuuden tarkoituksena on suojata yksityisyyttä ja oikeuksia, edistää luottamusta asiantuntijapalveluihin ja estää tietojen väärinkäyttö. Liikesalaisuuksien suojaamisesta säädetään Liikesalaisuuslaissa (595/2018). Asiantuntijat eivät saa luovuttaa tietoja, jotka on määritelty liikesalaisuuksiksi, ilman asianmukaista lupaa.

Salassapitovelvollisuudesta voidaan poiketa esimerkiksi, jos laissa säädetään ilmoitusvelvollisuudesta (esim. rikoslain mukainen velvollisuus ilmoittaa vakavasta rikoksesta), jos asiakas antaa nimenomaisen suostumuksensa tai jos on kyse asiantuntijan oikeudesta puolustautua oikeudessa. Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta voi seurata rangaistus, kuten sakko tai vankeus, ammattioikeuksien menettäminen tai korvausvastuu vahingoista, joita tietojen vuotaminen aiheuttaa. Salassapitovelvollisuus on siis perusta ammatilliselle luottamukselle ja sen laiminlyönti voi johtaa vakaviin seurauksiin niin asiantuntijalle kuin asianosaisille.

Taloushallintoalaa koskee lähtökohtainen salassapitovelvollisuus. Esimerkiksi tilintarkastaja tai hänen apulaisensa ei saa paljastaa ulkopuolisille tilintarkastuslaissa tarkoitettun tehtävänsä yhteydessä saamiaan tietoja. Salassapitovelvollisuus ei kuitenkaan kata (TilintL 4:8.1)

- seikkaa, josta tilintarkastajan on ilmoitettava tai johon hänen on otettava kantaa lain edellyttämällä tavalla

- seikkaa, jonka ilmaisemiseen henkilö, jonka etua salassapitovelvollisuus suojaa, on antanut suostumuksensa
- seikkaa, jonka viranomaisen, tuomioistuin, tilintarkastuslaissa mainittu valvontaelin tai muu lain nojalla oikeutettu taho on saanut oikeuden tietää
- seikkaa, joka on tullut muuten yleisesti tunnetuksi (Leppinen ym., 2024).

Salassapito on peruseriaate, josta voidaan poiketa vain lain määrittämällä edellytyksillä. Salassapitovelvollisuus kattaa kaiken Tilintarkastuslain 1:1:n mukaisen toiminnan ja on olennainen osa tilintarkastuksen luottamuksellisuutta. Luottamuksellisuudesta johtuu, että tilintarkastuksen asiantuntijalta odotetaan yleistä pidättyvyyttä asioiden välittämisessä ulkopuolisten tietoon. Tarkoituksena on suojata paitsi yrityskohtaisesti myös yleisesti tilintarkastajaa kohtaan tunnettua luottamusta (Leppinen ym., 2024).

Kun laissa kielletään tiedon luovuttaminen ulkopuoliselle, ulkopuoliseksi ei katsota toista tilintarkastajaa, joka suorittaa samaa tehtävää tilintarkastuslain mukaan, riippumatta siitä, ovatko tilintarkastajat samassa tilintarkastusyhteisössä. Salassapitovelvollisuutta ei estä myöskään se, että tarvittavat tiedot voidaan luovuttaa konsernin tilintarkastukseen osallistuville muille tilintarkastajille, eli niin sanotuissa jaetuissa toimeksiannoissa. Ulkopuoliseksi eivät myöskään katsota tilintarkastajan apulaisia, esimiehiä tai tilintarkastusyhteisön riskienhallinta- tai laadunvarmistusjärjestelmän työntekijöitä, joille tilintarkastaja antaa tietoja laadunvarmistuksen toteuttamista varten. Tilintarkastaja voi myös jakaa salassa pidettäviä tietoja samassa toimistossa työskentelevien kollegoidensa kanssa, kunhan käsittely tapahtuu asianmukaisesti ja käyttämällä riskinhallintamenetelmiä, eikä kyse ole tiedon paljastamisesta (Leppinen ym., 2024).

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2011:19, konkurssipesä on konkurssiin menneen yrityksen tai henkilön omaisuuden hoitamiseen tarkoitettu juridinen yksikkö. Pesänhoitaja on henkilö, jonka tehtävänä on hoitaa konkurssipesän varat ja velat lain sääntöjen mukaisesti. Pesänhoitaja oli pyytänyt asianajotoimistolta tietoja konkurssivelallisen ja asianajotoimiston välisestä maksuliikenteestä, koska

pesänhoitajan oli tarkoitus selvittää, oliko konkurssivelalliselle tehty sellaisia toimenpiteitä, jotka voisivat vaarantaa konkurssipesän etuja. Pesänhoitaja oli halunnut tarkistaa, oliko asianajotoimisto maksanut konkurssivelalliselle tai saanut maksua konkurssivelallisen tililtä tavalla, joka voisi liittyä konkurssilain mukaisten maksujen ja varojen turvaamiseen. Korkein oikeus totesi, että pesänhoitajalla on oikeus saada tietoja velallisen asioita hoitaneen asianajotoimiston ja velallisen välisestä maksuliikenteestä, jos nämä tiedot ovat oleellisia konkurssipesän selvittämiseksi ja konkurssipesän varojen turvaamiseksi. Pesänhoitajalla on lain mukaan laaja oikeus saada yhteistyövelvoitteensa mukaisesti tietoja, jotka voivat liittyä konkurssivelallisen taloudellisiin toimiin, erityisesti maksuliikenteeseen, sillä nämä voivat paljastaa mahdollisia konkurssivelallisen varojen siirtoja ennen konkurssia tai konkurssin aikana, jotka saattavat vaarantaa muiden velkojien etuja. Korkein oikeus painotti myös, että vaikka asianajotoimisto on itsenäinen toimija, sen ei voida katsoa olevan täysin vapaa velvollisuudesta yhteistyöhön konkurssipesän hoitamisessa.

Tämä päätös vahvistaa, että konkurssipesän hoitaja voi tarvittaessa saada tiedon velallisen maksuliikenteestä, jos se liittyy konkurssipesän selvittämiseen ja varojen turvaamiseen. Korkein oikeus huomautti, että velallisen taloudellista toimintaa voidaan valvoa tarkemmin konkurssin yhteydessä, ja pesänhoitajalla on oikeus käyttää tätä valvontaa varmistamaan, ettei konkurssipesän etuja vaaranneta. Päätös on tärkeä erityisesti konkurssilainsäädännön soveltamisessa ja pesänhoitajan roolissa, sillä se määrittelee laajasti pesänhoitajan tiedonsaantioikeuksia.

Ensimmäinen poikkeus salassapitovelvollisuudesta koskee tilanteita, joissa tilintarkastajan on lain nojalla ilmoitettava tietoja. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tietoja, jotka on säädetty tilintarkastuskertomuksessa ilmaistaviksi. Tilintarkastaja saattaa olla velvollinen tekemään huomautuksia tilintarkastuskertomuksessa, esimerkiksi jos vastuuhenkilö on laiminlyönyt tehtävänsä tai jos toiminnan jatkamisen edellytykset ovat päättyneet. Lisäksi tilintarkastajalla voi olla oma-aloitteinen, aktiivinen tiedonantovelvollisuus erityissäännösten perusteella. Esimerkiksi rahanpesun ja

terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskeva laki voi edellyttää tilintarkastajaa raportoimaan havainnoistaan viranomaisille, vaikka raportoivat tiedot olisivatkin muutoin luottamuksellisia. Lisäksi luottolaitosten, vakuutusyhtiöiden, sijoituspalveluyritysten, eläkesäätiöiden ja muiden vastaavien yhteisöjen tilintarkastajien on ilmoitettava viranomaisille olennaisista sääntöjen tai lain rikkomuksista, toiminnan jatkamisen uhkaavista tekijöistä tai muista tiedoista, jotka saattavat johtaa poikkeavaan lausuntoon tilintarkastuskertomuksessa. (Leppinen ym., 2024).

Toinen poikkeus koskee tilanteita, joissa salassapitovelvollisuuden suojaama osapuoli on antanut suostumuksensa tietojen luovuttamiseen. Tämä osapuoli voi olla paitsi tarkastettavan yhteisön tai säätiön, myös kolmannen osapuolen henkilö, jonka tiedot tilintarkastaja on saanut asiakasorganisaatioltaan. Suostumuksen on oltava annettu pätevältä ja toimivaltaiselta taholta, jotta se voidaan katsoa sitovaksi ja riittäväksi perusteeksi salassapidosta poikkeamiseen (Leppinen ym., 2024).

Kolmas poikkeus koskee tilanteita, joissa viranomaisella, tuomioistuimella, valvontaelimellä tai vastaavalla taholla on lakisääteinen oikeus saada tieto haltuunsa. Esimerkiksi Finanssivalvonnalla on oikeus saada tietoja Finanssivalvonnasta annetun lain 19.1 § nojalla. Myös veroviranomaisille, poliisille ja tuomioistuimille on tietyissä tilanteissa luovutettava salassa pidettäviä tietoja. Yleisenä lähtökohtana tilintarkastajan on esitettävä salassa pidettäviä tietoja oikeudessa todistaessaan. Lisäksi Patentti- ja rekisterihallituksen alaisella Tilintarkastusvalvonnalla on oikeus saada kaikki valvontatehtävänsä kannalta tarpeelliset tiedot (TilintL 8:3.1). Poikkeuksessa mainittu "muu henkilö", jolle salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa, voi tarkoittaa esimerkiksi tilintarkastuksen laaduntarkastajaa (Leppinen ym., 2024).

Neljäs poikkeus liittyy tietoihin, jotka ovat jo tulleet yleiseen tietoisuuteen. Esimerkiksi tiedotusvälineiden kautta julkiseksi tullut yrityssalaisuus menettää salaisuutensa, kun sen luottamuksellisuus lakkaa. Monesti yrityssalaisuudet ovat luonteeltaan

määräaikaista; julkisesti noteeratulla yhteisöllä voi olla velvollisuus antaa tulosvaroitusta, ja ennen sen virallista julkistamista tieto on ollut salassa pidettävää (Leppinen ym., 2024).

Parhaat käytännöt salassapitovelvollisuuden noudattamiseen on varmistaa, että ymmärtää alaan liittyvän lainsäädännön ja eettiset ohjeet, käyttää suojattuja kanavia ja työkaluja tietojen käsittelyssä, sekä hankkii asiakkaan suostumuksen kirjallisesti, jos tietojen paljastaminen on tarpeen.

7 Johtopäätökset

Tutkimus, joka käsittelee sopimusperusteista vahingonkorvausvastuuta taloushallinnon asiantuntijapalveluissa, on osoittanut, että hyvin laadittu sopimus on keskeinen työkalu riskien hallinnassa ja osapuolten oikeuksien turvaamisessa. Taloushallinnon asiantuntijoille sopimusperusteinen vastuu tuo esiin erityisiä haasteita, sillä pienetkin virheet voivat johtaa merkittäviin taloudellisiin seuraamuksiin. Sopimusperusteinen vastuu syntyy, kun osapuoli rikkoo sopimuksen ehtoja, ja se edellyttää selkeää syy-yhteyttä vahingon ja sopimusrikkomuksen välillä. Tässä yhteydessä lojaliteettiperiaatteella on suuri rooli: osapuolten tulee toimia toistensa etuja kohtuullisesti huomioiden, mikä voi johtaa sopimuksessa ilmaisemattomiin velvollisuuksiin, kuten tiedonantovelvollisuuteen.

Asiantuntijapalveluissa vastuukysymykset ovat erityisen tärkeitä, sillä asiantuntijan virhe voi aiheuttaa suuria vahinkoja toimeksiantajalle. Asiantuntijan huolellisuusvelvollisuus, lojaliteettiperiaate sekä tiedonanto- ja neuvontavelvollisuudet määrittävät asiantuntijapalveluiden vastuunrajoitukset ja riskit. Virheellinen neuvonta voi johtaa vastuuseen, mutta asiantuntija voi puolustautua eskulpaatiovastuun avulla, mikäli toiminta on ollut huolellista ja virheen syyt osittain ulkopuolisia.

Asiantuntijapalvelujen tarjoaminen edellyttää tiukkoja vastuukysymyksiä, joissa korostuvat huolellisuusvelvollisuus, selvitysvelvollisuus ja salassapitovelvollisuus. Nämä velvollisuudet luovat asiantuntijan toiminnalle kehyksen, joka turvaa sekä asiakkaan että yhteiskunnan luottamusta asiantuntijatehtävien hoitamiseen.

Huolellisuusvelvollisuus on keskeinen periaate, joka määrittää asiantuntijoiden vastuuta. Huolellisuusvelvollisuuden rikkominen voi johtaa merkittäviin oikeudellisiin seurauksiin, kuten vahingonkorvauksiin. Korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2001:128 korostaa, kuinka asiantuntijan laiminlyönnit voivat aiheuttaa asiakkaalle taloudellista vahinkoa ja johtaa korvausvastuuseen. Toimeksisaajien vastuuta arvioitaessa on tärkeää huomioida, kuinka huolellisesti sopimusvelvoitteet on täytetty, lakia ja sopimusta noudattaen.

Selvitysvelvollisuus on toinen keskeinen elementti asiantuntijapalveluissa. Se voi ilmetä joko epäitsenäisenä tai itsenäisenä velvollisuutena riippuen asiantuntijan roolista ja työtehtävistä. Epäitsenäinen selvitysvelvollisuus liittyy pääasiassa tuottamuksen arviointiin, ja sen rikkominen voi johtaa siihen, että asiantuntija ei ole antanut riittäviä neuvoja asiakkaalle. Toisaalta itsenäinen selvitysvelvollisuus, kuten tilintarkastuksessa, liittyy tiettyjen normien ja sääntöjen noudattamiseen, vaikka erillistä tiedonantovelvollisuutta ei olisikaan.

Salassapitovelvollisuus on asiantuntijan toiminnassa keskeinen eettinen ja juridinen periaate. Se suojaa asiakkaan luottamuksellisia tietoja ja estää niiden väärinkäytön. Asiantuntijan on toimittava vastuullisesti ja noudatettava salassapitovelvollisuutta paitsi oman ammattinsa, myös lain asettamien rajoitusten mukaan. Salassapidon rikkomisesta voi seurata vakavia seuraamuksia, kuten ammattioikeuksien menetys tai korvausvelvollisuus.

Vastuunrajoituslausekkeet ja vastuuvakuutukset tarjoavat tärkeän keinon riskien hallintaan asiantuntijapalveluissa. Asiantuntijapalveluiden tarjoajat voivat rajoittaa vastuunsa tietyin ehdoin, mutta nämä rajoitukset on määriteltävä selkeästi sopimuksessa. Vastuuvakuutus on tärkeä suoja asiantuntijan mahdollisten virheiden varalta, ja sen on katettava kaikki sovitut riskit.

Yhteenvetona voidaan todeta, että huolellinen sopimussuunnittelu, lojaliteettiperiaatteen noudattaminen ja asiantuntijan vastuukysymysten tarkka määrittely ovat elintärkeitä taloushallinnon asiantuntijapalveluissa. Sopimukset, joissa on selkeästi määritelty vastuut ja riskit, auttavat minimoimaan taloudellisia seurauksia ja estämään riitatilanteita.

Tutkimus korostaa erityisesti sitä, kuinka asiantuntijapalveluiden vastuukysymykset ja sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu ovat keskiössä riskienhallinnan ja osapuolten oikeusturvan kannalta. Sopimuksen huolellinen laatiminen ja tarkka

vastuukuvauksen määrittäminen voivat vähentää väärinkäsityksiä ja oikeudellisia ongelmia, jotka voivat syntyä taloushallinnon asiantuntijapalveluissa. Asiantuntijoiden vastuukysymykset ovat keskeinen osa oikeudellista sääntelyä, ja tutkimus tuo esiin, kuinka tärkeää on, että asiantuntijat tuntevat vastuunsa ja velvollisuutensa huolellisesti. Erityisesti huolellisuusvelvollisuuden ja selvitysvelvollisuuden täyttäminen on tärkeää asiantuntijapalveluja tarjoaville, jotta vältetään oikeudelliset seuraamukset ja suojellaan asiakkaan etuja.

Näiden velvollisuuksien täyttäminen ei vain suojaa asiakkaita, vaan myös varmistaa asiantuntijoiden oikeudellisen ja ammatillisen aseman. Lainsäädännön ja oikeuskäytännön kehittyminen tarjoaa asiantuntijoille ohjeistusta siitä, kuinka velvollisuuksia tulisi noudattaa käytännön työssä, ja tuo esiin sen, kuinka vastuullinen toiminta luo ammatillista luottamusta ja turvallisuutta.

Lähteet

Kirjallisuus

Ahola, Eerik. Asiantuntijan korvausvastuu ja velvollisuudet. Pro gradu -tutkielma. 2012.
Julkaistu Edilexissä 7.1.2014.

Finlex. Noudettu 18.3.2025 osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2010/545>

Halila, Heikki ja Hemmo, Mika. Sopimustyytit. 2. uudistettu painos, Helsinki 2008

Hemmo, Mika. Vahingonkorvausoikeus. WSOY. 2005.

Hemmo, M. & Hoppu, K. 2006. Sopimusoikeus. Helsinki: Alma Talent. Alma Talent
Verkkokirjahylly. 30.11.2024

Hemmo, Mika ja Hoppu, Kari. Sopimusoikeus. WSOYpro. 21.2.2011. (Hemmo ja Hoppu
2008 I)

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita (15., uudistettu painos).
Tammi.

Kniivilä, S., Lindblom-Yläne, S. & Mäntynen, A. 2012. Tiede ja teksti: Tehoa ja taitoa
tutkielman kirjoittamiseen (1–2. painos.). Sanoma Pro Oy.

Laki24. Noudettu 20.10.2024 osoitteesta
<https://laki24.fi/sopi-sopimusriskit-vahingonkorvaukset/>

Leppiniemi, J, Kisanlahti, T, Tikkanen, T: Liikekirjanpito, viimeisin päivitys on tehty
7.10.2024. Alma Media Finland Oy.

Minilex. Noudettu 14.12.2024 osoitteesta

<https://www.minilex.fi/a/tiedonantovelvollisuus-sopimussuhteessa-suojaa-heikompaa-osapuolta>

MyFondia. Noudettu 27.11.2024

Toimeksiantosopimuksen syntyminen ja päättäminen

Asiamiehen velvollisuudet

Päämiehen velvollisuudet

Mäkinen, O.,2005. Tieteellisen kirjoittamisen ABC. Tammi

Mäntysaari, Petri. Verokonsultin vastuusta. Defensor Legis 2/2000, s. 245–273,

Asiantuntija artikkeli.

Nissilä, N. & Koskela, M. 2020. Termien käsittely opinnäytetyön prosessissa. Teoksessa H. Katajamäki (toim.), Tieteellinen kirjoittaminen tiedeyhteisössä (s. 135–144). VAKKI.

Norros, Olli. Vahingonkorvaus asiantuntijapalveluissa. LM 2008, s. 637–643.

Nuopponen, A. 2020. Systemaattinen käsiteanalyysi tutkijan työssä. Teoksessa H. Katajamäki (toim.), Tieteellinen kirjoittaminen tiedeyhteisössä (s. 94–122). VAKKI.

Routamo, E., Ståhlberg, P. & Karhu, J. 2006. Suomen vahingonkorvausoikeus. Helsinki.

Saarnilehto, Ari, Hemmo, Mika & Kartio, Leena. Varallisuus oikeus. Helsinki 2001

Saarnilehto, Ari, 2007, Vahingonkorvauslaki, Käytännön kommentaari, Edita Publishing Oy.

Saarnilehto, Ari, 2005. Vastuun rajoitukset riskien hallinnassa ja vakioehdot. Edita Publishing.

Saarnilehto, A. & Annola, V. 2018. Sopimusoikeuden perusteet (8.uudistettu painos). Alma Talent.

Saarnilehto, A., Annola, V., Hemmo, M., Karhu, J., Kartio, L., Tammi-Salminen, E., Tolonen, J., Tuomisto, J. & Viljanen, M. 2012. Varallisuus oikeus. 2. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro

Savela, Ari 2015. Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. 3. uudistettu painos. Helsinki: Talentum

Ståhlberg, P. & Karhu, J. 2013. Suomen vahingonkorvausoikeus. Talentum.

Teräväinen, Hermanni. Huolellisuudesta notariaattitoimeksiannossa. Pro gradu tutkielma. 2008.

Tilitoimistossa. Noudettu 26.10.2024

<https://tilitoimistossa.taloushallintoliitto.fi/tilitoimiston-laatu/asiakkaan-etukeskiossa>

Tieva, Antti. Luottamus, lojaliteettivelvollisuus ja liike-elämän pitkäkestoiset sopimukset. DL N:o 2/2006 s. 240–251

Työsuojelu.fi. Noudettu 14.1.2025.

<https://tyosuojelu.fi/tyosuhde/oikeudet-ja-velvollisuudet-tyossa>

Virtanen, Jenny: Tiedonantovelvollisuudesta sopimussuhteessa, Edilex, Oikeustieto 4/2006 s. 15–17.

Wuolijoki, Sakari. Pankin neuvontavastuu. Jyväskylä 2009

Ämmälä, Tuula: Teoksessa Ari Saarnilehto (toim.): Lojaliteettiperiaatteesta – vastapuolen edun huomioon ottamisesta eri oikeuden aloilla. Turku 1994.

Virallislähteet

361/1999. Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta

595/2018. Liikesalaisuuslaki.

HE 360/1992. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

KK 3/1734. Kauppakaaren 18 luku.

Laki Finanssivalvonnasta 19 §. Oikeus saada tietoja muulta henkilöltä.

OikTL 6. Oikeustoimilaki. Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 6 §.

OikTL 31. Oikeustoimilaki. Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 31 §.

OikTL 33. Oikeustoimilaki. Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 33 §.

OikTL 36. Oikeustoimilaki. Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 36 §.

TilintL 1:1. Tilintarkastuslaki. Yleiset säännökset. Soveltamisala.

TilintL 4:8.1. Tilintarkastuslaki. Tilintarkastajaa koskevat muut säännökset.

Tilintarkastajan salassapitovelvollisuus.

TilintL 8:3.1. Tilintarkastuslaki. Valvontavaltuudet. Tarkastusoikeus.

VakSL. Vakuutusopimuslaki 5 §.

Oikeustapaukset

KKO 1974-II 17

KKO 1978-II-126

KKO 1990/74

KKO 1991/181

KKO 1993/130

KKO 1999/19

KKO 1999/80

KKO 2001/128

KKO 2003/26

KKO 2007/72

KKO 2008/91

KKO 2011/19

KKO 2023/41

KKO 2023/60